

Západočeská Univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Bakalárska práca

Hadždž a rituály púte

Svetlana Kudláčová

Plzeň 2014

Západočeská Univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra blízkovýchodných štúdií

Študijný program Medzinárodné teritoriálne štúdiá

Študijný odbor Blízkovýchodné štúdiá

Bakalárska práca

Hadždž a rituály púte

Svetlana Kudláčová

Vedúci práce:

Mgr. Ivan Ramadan

Katedra Blízkovýchodných štúdií

Fakulta filozofická Západočeskej univerzity v Plzni

Prehlasujem, že som prácu vypracovala sama a použila som len uvedené zdroje a literatúru.

Plzeň, apríl 2014

.....

Pod'akovanie

Ďakujem vedúcemu svojej práce Mgr. Ivanovi Ramadanovi za venovaný čas a poskytnutie cenných a užitočných rád.

Obsah

1 Úvod	7
2 Rituál a púť	9
2.1 Vymedzenie pojmu rituál.....	9
2.2 Vymedzenie pojmu púť.....	11
3 Historický kontext vzniku hadždž	13
3.1 Džáhilíja.....	13
3.2 Hadždž pred islamom.....	15
3.3 Prorok.....	16
3.4 Ka ^c ba.....	18
4 Základné články viery, päť pilierov islamu	22
4.1 Základné články viery.....	22
4.2 Piliere islamu.....	23
5 Hadždž – piaty pilier	26
5.1 Začiatok púte, rituálna očista.....	28
5.2 Tawáf.....	31
5.3 Saj´ - beh medzi Safá a Marwa.....	32
5.4 Údolie Miná.....	34
5.5 Planina Arafát.....	35
5.6 Kameňovanie satana.....	37
5.7 Obetný sviatok / Veľký sviatok.....	38
6 Problémy spojené s hadždž a ich riešenia	41
7 Záver	44

8 Zoznam použitej literatúry a elektronických zdrojov.....	46
9 Resumé.....	51
10 Prílohy.....	52

1 Úvod

Púť do Mekky *hadždž* patrí medzi najväčšie udalosti. Vnímajú to tak nie len moslimovia, ale i iné národy. V čase púte sa ňou zaoberajú médiá vo svete i u nás. Sledujú každodenný vývoj situácie v Mekke. *Hadždž* je zložená z mnohých rituálov, ktoré majú svoje opodstatnenie. Vychádzajú najmä z historického kontextu. Rituály napodobňujú situácie, ktoré zažili postavy známe i kresťanom a židom. Ide hlavne o Abraháma, Ismaíla a Izáka, o jeho ženy Saru a Hagar. V nezanedbateľnej miere ide samozrejme i o proroka Muhammada, ktorý sám púť vykonal.

Celá púť má historické pozadie, spadajúce pred vznik islamu. Obsahuje aj pred islamské prvky, na ktoré sa dnes pozerá ako na islamské, ale zabúda sa ich pôvod.

V práci sa zameriavam na priebeh púte. Cieľom je obsiahnuť význam jednotlivých rituálov a poskytnúť tak hlbšiu vedomosť o tomto fenoméne ako z pohľadu islamu tak i z pohľadu antropológie. Je to dôvod, prečo som si tému vybrala. Takto pojatá analýza nie je bežne dostupná v knihách či iných odborných publikáciách.

Budem využívať českú a slovenskú literatúru a cudzojazyčné internetové zdroje, kde sú dostupné všetky potrebné detaily a zaujímavosti.

V prvej kapitole vymedzím pojmy rituál a púť z antropológického hľadiska najmä podľa Fiony Bowie, Roberta F. Murphyho a Thomase H. Eriksena, ktorí sa problematike vo svojich dielach venujú. V kapitole druhej sa zameriam na historický kontext vzniku *hadždž*. Budem sa venovať popisu pred islamskej doby tzv. *džáhilije*, kedy Arabi boli z veľkej časti pohania a obrazu púte v tejto dobe. Práve tu vznikli aj prvky - rituály, ktoré *hadždž* nesie dodnes. Ďalej je podkapitola o prorokovi Muhammadovi, ktorý je neodmysliteľnou súčasťou témy. Samostatná podkapitola je venovaná svätyni *Ka'ba*. Ide o stavbu s hlbokým významom pre islam a pre celý svet je symbolom spájaným s Mekkou. Tretia kapitola obsahuje

články viery a piliere islamu. *Hadždž* je sám piatym pilierom islamu a články viery sú jeho dôležitou súčasťou. Viazu sa na úkony púte. Ďalšia kapitola je zameraná na *hadždž* ako na pilier islamu. Je delená na sedem podkapitol podľa za sebou postupne idúcich obradov.

Poslednou časťou práce je zhrnutie problémov, ktoré pri púti vznikajú a ich riešenie saudskou vládou. Týkajú sa organizácie pútnikov, šírenia epidémií, bezpečnostných opatrení a zdravotníckej starostlivosti. Budem využívať najmä tuzemské spravodajské internetové zdroje.

Transkripciu islamských pojmov a arabských mien uvádzam podľa knihy „*Duchovní cesty islámu*“ od Prof. Luboše Kropáčka. Často sa stretávame s prepisom slova „*hajj*“. Ide o anglický prepis. Preto zvolím českú verziu prepisu „*hadždž*“¹.

¹ KROPÁČEK, L., *Duchovní cesty islámu*, 2003, s. 110, 275.

2 Rituál a púť

2.1 Vymedzenie pojmu rituál

Možno si to ani neuvedomujeme, ale rituály sú súčasťou nášho života. Nepredstavujú však rutinu každého dňa, ale sú praktizované výnimočne, slávnostne či príležitostne. Antropologička Fiona Bowie vo svojom diele vymedzuje rituál podľa Victora Turnera ako *„predpísané formálne správanie sa pre príležitosti neodkázané na technickú rutinu; odkazuje na vieru v mystické (alebo neempirické) bytosti či sily pokladané za prvú a poslednú príčinu všetkých účinkov.“*² Je to teda forma určitého správania sa, nie v každodennom živote, ale práve len v jedinečných situáciách. Rituál je kolektívna záležitosť, má tendenciu v človeku podporiť jeho duchovnosť, vieru, preto je aj vykonávaný; ľudia majú pocit duchovného rastu, pocity prepojenia s nadprirodzenom a veria, že rituálom prejavujú svoju vieru a zbožnosť. Murphy zasa uvádza, že *„sú to inscenované udalosti, ktoré sa vždy riadia štandardnými predpismi. Účastníci sa stávajú súčasťou aktu nebezpečne blízky k veciam posvätným, a musia byť preto odpovedajúcim spôsobom pripravení na tento posvätný stav.“*³ Rituály majú veľa rôznych funkcií. Sprostredkovávajú a vyjadrujú emócie, riadia a presadzujú spôsoby správania sa, a tiež rovnováhu. Môžu mať aj iné úlohy či ich možno využívať k vyváženiu vzťahov s nadprirodzeným svetom.⁴ Ich praktikovanie má na ľudí veľké účinky a poskytuje im to silné zážitky.

Existuje niekoľko druhov rituálov a to tzv. *výročné, prechodné a situačné rituály*. Tie výročné sú špecifické práve tým, že sa vykonávajú len v určitú dobu maximálne raz do roka, napríklad rituály spojené s Vianocami, náboženskými púťami. Poukazujú na cyklickosť času, mnohé kultúry totiž plynutie času berú cyklicky a rituály vnímajú ako zakončenie určitého

²BOWIE, F., *Antropologie náboženství*, 2008, s. 149.

³MURPHY, R. F., *Úvod do kulturní a sociální antropologie*, 1998, s. 187.

⁴BOWIE, F., *Antropologie náboženství*, 2008, s. 147.

cyklu, ako deliace body medzi jednotlivými cyklami. Výročné rituály urobia určitý čas výnimočným, posvätným či magickým a ľudia sa tak cítia byť bližšie spojení s vyššími silami. Prechodové rituály sú spojené so zmenou spoločenského stavu jednotlivca, ako napríklad svadba, promócie či obriezka u židov a moslimov. V minulosti boli takéto udalosti zvané rituálmi a zámerne sa zhromažďovali ľudia, aby túto svätosť spoločne prežívali a oslávili.⁵ Dnes tieto okamžiky nenazývame nutne rituálmi, ale ak sa ich nezúčastnime, je to vnímané ako nemorálne správanie, ako porušenie dôležitosti a posvätnosti okamihu. Tieto rituály sa môžu týkať aj duševnej zmeny človeka, ak prechádza emočnými stavmi duše a mysle. A situačné rituály sa vykonávajú len v prípade nejakej zvláštnej potreby, za určitých okolností.

Podľa Thomasa Hyllanda Ericksena predstavuje rituál sociálny aspekt náboženstva. *„Pokiaľ definujeme náboženstvo ako systém predstáv o nadprirodzenom a posvätnom, o živote po smrti a tak ďalej, potom sú rituály spoločenské procesy, ktoré dávajú týmto predstavám konkrétny výraz. Rituály sú verejné udalosti zviazané pravidlami, tematizujú vzťah medzi pozemským a duchovným svetom.“*⁶ Edmund Leach na to reaguje tým, že svet nadprirodzený odráža obraz spoločnosti a rituály sú vypovedajúce o jej fungovaní a symboly vyskytujúce sa v rituáloch sú symbolmi spoločnosti.⁷

Dôležité je podotknúť význam symbolov v kontexte rituálov. Patria sem magické čísla a farby, biela je symbolom čistoty a čierna zasa symbol smútku a temna. Turner tvrdí, že symboly nemôžu byť jednotvárne vo svojom význame, ba práve naopak, musia sa vyznačovať rôznymi

⁵MURPHY, R., *Úvod do kulturní a sociální antropologie*, 1998, s. 152-156.

⁶ERIKSEN, T., *Sociální a kulturní antropologie*, 2008, s. 263.

⁷Tamtiež, s. 266.

významami, aby mali význam pre všetkých ľudí, pretože každý vyznávame iné hodnoty.⁸

2.2 Vymedzenie pojmu púť

Fiona Bowie sa zaoberá aj významom púte, ktorú definuje ako „cestu, ktorú podnikne istá osoba v snahe nájsť vysoko cenný ideál“. ⁹ Cieľom je nejaké skutočne posvätné miesto, niektoré posvätné cesty sú putovaním bez nejakého pevného cieľa, takáto púť je potom práve hľadaním skrytého cieľa.¹⁰ Antropológovia zaoberajúci sa púťami ich roztriedili do tried podľa toho, aký cieľ cesta má. Prvá je uvedená *púť na posvätné miesto* - hlavným miestom diania je nejaký objekt, môže to byť chrám, napríklad púť do Mekky, návšteva Prorokovej mešity, alebo krajinný prvok ako napríklad skala. Sú to miesta o ktorých sa všeobecne domnieva, že sa tam sústredia nejaké sily. Ako ďalšia je *púť k posvätnej osobe / svätcovi* – príkladom je matka Meera v Nemecku, hinduistická žena, tiež sem možno zaradiť šíitske púte do Karbaly a Nadžafu k hrobkám, kde sú pochovaní Alí Ibn Abú Tálíb a jeho syn Husajn Ibn Alí. Potom je tu *púť za posvätnými predmetmi* – tieto predmety sa nachádzajú na pevnom mieste alebo mieste menia. Napríklad aj „pozostatky“ môžu byť posvätné, ako Turínske plátno, ktoré medzi veriacimi vyvolávalo túžbu ho vidieť a je považované za posvätné, lebo v ňom sa odráža kus Ježiša. A posledná je *Púť založená na svätých textoch* – vychádza z posvätných textov a kníh ako Starý a Nový zákon, sú na tom založené kresťanské púte do Svätej Zeme, tiež moslimská púť *hadždž* do Mekky je založená na takomto druhu textu a to Koráne.¹¹

V knihe *Antropológia náboženstva* nájdeme púť definovanú aj ako „alegorickú cestu – je ňou napríklad krížová výprava, ktorá predstavuje telesnú i duchovnú púť, meditačný aspekt má prednosť pred telesným.

⁸ ERIKSEN, T., Sociální a kulturní antropologie, 2008, s. 268-269.

⁹ BOWIE, F., *Antropologie náboženství*, 2008, s. 252.

¹⁰ Tamtiež.

¹¹ Tamtiež, s. 252-254.

*Tento ideál vnútornej púte si vytvorili hinduistické, budhistické či kresťanské tradície a tiež tradície islamského súfizmu. Telesná odlúčenosť môže rozšíriť vnútornú cestu v náboženstvách, v ktorých je úsilie o duchovnú dokonalosť často uskutočňovaná.*¹²

Dá sa teda povedať, že existencia pútí na posvätné miesta je v každom dnes uznávanom rozvinutom náboženstve. Ľudia sa vydajú na túto cestu, lebo veria v existenciu a prítomnosť božieho zjavenia, nejakého hrdinu, putujú na miesta, kde božstvo človeku pomohlo, kde božstvo pôsobilo či tam pôsobil boží posol a toto všetko má vplyv na výber miesta, ktoré označujeme ako posvätné a ktoré si zaslúži úctu. Ku každému takému miestu sa viažu vlastné zvyky a rituály, ktoré sú počas púte vykonávané. Majú symbolizovať život, činy, zážitky, skúsenosti konkrétneho božstva či božieho posla a ľudia sa toto všetko rituálmi snažia napodobňovať. Neodmysliteľne sem patrí aj vykonávanie telesnej či duševnej očisty, ktorá pútnika privedie do neutrálneho nepoškvrneného stavu. Počiatky púte sa vyskytovali už v dávnych civilizáciách ako u Egyptanov a Rimanov a tiež v rannom kresťanstve na území dnešného Izraela sa ľudia zhromažďovali u významných stredísk a miest a tiež vážili aj niekoľkodennú cestu, aby si toto miesto uctili.¹³

¹²BOWIE, F., *Antropologie náboženství*, 2008, s. 255.

¹³DANCÁK, F., *Náboženský turizmus*, 2005, s. 17.

3 Historický kontext vzniku hadždž

3.1 Džáhilija

Tento názov znamená v preklade „*obdobie nevedomostí*“ a narodením Prokoka Muhammada v roku 571 n.l. sa končí. Vzťahuje sa to najmä na oblasť Arabského polostrova, kde ľudia boli nútení žiť kočovným spôsobom života, kvôli nepriaznivej suchej klíme a nehostinným púšťam. Prežívali len vďaka oázam, ktoré však boli ďaleko jedna od druhej a k premiestňovaniu využívali ťavy. Tieto zvieratá boli dôležitou súčasťou života v púšti, lebo z nich bola aj obživa ako mlieko, mäso a kožušina a odevy a stany. Felix Tauer uvádza že „*ťava je bohatstvom beduína, podľa počtu tiav sa určuje zámožnosť a ťava slúži aj k plateniu namiesto peňazí.*“¹⁴ Na juhu Arabského polostrova, na území dnešného Jemenu a Ománu v oblasti Hadramautu sa uchytilo poľnohospodárstvo a pestovanie datľovníkov. Bola to úrodná oblasť vďaka monzúnom z Indického oceánu, ktoré prinášali dážď a vlahu a preto sa nazývala Arábia Félix – šťastná Arábia ako ju nazvali Rimanovia.¹⁵

O vývoji pred islamskej Arábie nemáme úplné informácie, časť poznáme z asýrskych a egyptských nápisov, od dejepiscov či nápisov nájdených v samotnej Arábii.¹⁶ Na území Arabského polostrova sa formovali prvé civilizácie ešte v 10 storočí p. n. l. ako bolo kráľovstvo *Ma'in* či *sabejský štát*. Na severe zase bolo dôležitým centrom *Nabatejské* kráľovstvo s hlavným mestom Petra. Po páde Petry vzniklo arabské kráľovstvo *Palmýra* na území dnešnej Sýrie. Tieto útvary mali zisky hlavne z obchodu a formovali sa v nich jazyky a kultúra. Boli však terčom pre Rimanov a egyptských *Ptolemáiovcov*, ktorí mali o tieto územia záujem najmä kvôli strategickým polohám. Viedli tadiaľto karaváne cesty

¹⁴ TAUER, F., *Svět islámu*, 2006, s. 16.

¹⁵ AL-ABSI, M., *K starším dejinám arabskej kultúry*, 2008, s. 20 - 24.

¹⁶ TAUER, F., *Svět islámu*, 2006, s. 14.

do Indie a Stredomoria, vozili a vyvážali sa produkty ako kadidlá, myrhy, remeselné výrobky, textil, drahé látky a iné.¹⁷

Staré arabské náboženstvo bolo jednoduché a z hľadiska islamu pohanské. Bolo tiež ale ovplyvnené spôsobom života ľudí. Arabi severu, tí kočovní, uctievali Mesiac. Bol pre nich symbol nočnej púšte, osvetľoval im cestu. Ďalším predmetom viery boli idoly a modly, mali rôznu podobu, boli z prírodných materiálov ako z kameňa či dreva a tiež verili v duchov, ktorí sídlia v stromoch, jaskyniach a nosili na tieto miesta dary. Mali obavy zo Slnka, ktoré všetko spáli, ale pre Arabov juhu, pre usadlíkov, ktorí sa venovali poľnohospodárstvu, bolo Slnko blahodarné a uctievali ho spolu s inými božstvami, či už domácimi alebo z iných regiónov. Patrili medzi ne bohyne *Al – Lát* (slnečná bohyňa), ktorá sídlila v Tá'ífe, *Al – Manát*, ktorú uctievali v Mekke a Medine a bola to bohyňa osudu a *Al – Uzzá* stotožňovaná s Venušou, tiež nazývaná ako bohyňa sily a ochraňovala kmeň *Qurajšovcov*¹⁸. Ani ľudské obete neboli výnimkou. Posilňovalo to vzťahy v komunite. Nosili sa k svätyniam bohov a vykonávali sa v ich mene. Rozšírená bola viera v démonov a džinov, prevažne mali zlý charakter, sídlili v púšti, na osamelých miestach a boli schopní na seba vziať akúkoľvek podobu. Ľudia sa bránili proti týmto zlým silám a vyslovovali zaklínadlá, nosili amulety a robili ochranné obrady. Nie vždy však tieto nadprirodzené sily škodili.¹⁹ Medzi obyvateľmi boli rôzni ľudia, ktorí vedeli vykladať budúcnosť (*káhin*), kúzelníci, vykladači znamení a tiež básnici. Všetci títo ľudia boli považovaní za posadnutých džinmi a démonmi, lebo bez týchto temných síl, by nemohli vykladať budúcnosť či v prípade básnikov skladať básne.²⁰

¹⁷ MENDEL, M., MÜLER, Z., *Svět Arabů*, 1989, s. 31 - 32.

¹⁸ Qurajšovci – mocný kmeň na Arabskom polostrove, vyznávači polyteizmu, ich najvyšší boh Hubala sídlil v Kaabe. V čase vzniku islamu vnímali Muhammada a jeho monoteizmus ako nepriateľa a konkurenciu.

¹⁹ AL-ABSI, M., *K starším dejinám arabskej kultúry*, 2008, s. 27-28.

²⁰ TAUER, F., *Svět islámu*, 2006, s. 18.

V čase džáhilije však existovali formy monoteizmu, keďže islam je najmladšie náboženstvo, rozšírené už bolo kresťanstvo najmä na severe a tiež židovstvo. Ako uvádza Al – Absi *„kresťanstvo zapustilo medzi Arabmi oveľa silnejšie korene. V južnej Arábii sa nachádzalo významné stredisko Nadžrán a na severe sa hlásila ku kresťanstvu väčšina kmeňov na sýrsko – palestínskom území. Na niektorých miestach Koránu sa píše o hanífoch, veriacich v jediného boha a odsudzujúcich polyteizmus a uctievanie modiel. Za prvého hanífu považujú moslimovia Abraháma.“*²¹

3.2 Hadždž pred islamom

Niekoľko krát do roka dochádzalo k púťam na posvätné miesta kmeňových bohov, netýkalo sa to nutne len jedného kmeňa a ich príslušných bohov. Pútnici boli z rôznych kmeňov a uctievali si takto aj iných bohov. Podľa Tauera *„takéto púte umožňovali kmeňom, ktoré inak žili vo vzájomnom nepriateľstve, jednak posvätnosť okrskov okolo svätyne (haram), ktoré zaručovali každému bezpečnosť, pretože v nich nesmel byť zabitý človek ani zviera, ani zničená ľudskou rukou vypestovaná rastlina, jednak prastarý zvyk akéhosi božieho mieru...“*²² Púte mali okrem náboženského charakteru aj zábavný a najmä ekonomický dôvod. Boli doplňované zábavnými atrakciami, *súqmi*²³, či súťažami. Tauer uvádza, že *„na pútnych miestach sa konali v dobe púť hlučné trhy spojené s rôznymi atrakciami, predovšetkým produkciami a závody básnikov, spevákov a hudobníkov oboch pohlaví, pretože poéziu, hudbu a spev mali kočovníci spolu s povestami o slávnych vojnách kmeňov medzi sebou i usadlí Arabi vždy vo veľkej obľube a ich znalosť bola šírená vyprávaní pri táborových ohňoch.“*²⁴

Najvýznamnejšie pútné miesta sa nachádzali práve v oblasti Hidžázu, mestá ako je Mekka, ʿUqáz a iné. Už v tejto dobe bola púť rozdelená

²¹ AL-ABSI, M., *K starším dejinám arabskej kultúry*, 2008, s. 29.

²² TAUER, F., *Svět islámu*, 2006, s. 19.

²³ Súq – v arabčine znamená trh, trhovisko.

²⁴ TAUER, F., *Svět islámu*, 2006, s. 19.

na malú (*umra*)²² a veľkú púť (*hadždž*)²⁵. *Umru* tvorilo obiehanie okolo *Ka'by*²⁶ a behanie medzi skalami *al - Marwa* a *as - Safá*. K veľkej púti patrilo okrem týchto dvoch úkonov ešte stánie a modlenie sa na pahorku *Arafat*, zbieranie kamienkov u svätyne *Muzdalifa* a nasledovné kameňovanie satana v údolí *Miná* a obetovanie zvieratá. Okolie *Ka'by* bolo pod správou kmeňa *Qurajšovcov*, pretože údajne v tejto svätyni sídlil ich kmeňový boh *Hubala*. Tieto púte organizovali, ťažili z nich a ďalšie peniaze získavali z obchodných karaván z Jemenu a Sýrie.²⁷

3.3 Prorok

Z hľadiska sociológie náboženstva Maxa Webera, Prorok je „*nositeľ čisto osobnej charizmy, ktorý svojou misiou hlása náboženské učenie, alebo tlmočí boží príkaz*“²⁸ pričom ho nezaujíma či je prorok zvestovateľ nového zjavenia a vystupuje ako nový zakladateľ náboženstva, či len obnovuje nejaké už vzniknuté zjavenie a je obnoviteľ náboženstva, či založí novú náboženskú obec, alebo tak urobia až jeho stúpenci. Dôležitou črtou je jeho predurčenosť.²⁹

Prorok nemá len úlohu zvestovania ale stáva sa pre ľudí vodcom, radcom. Preto mu neraz pripadla aj zákonodarná právomoc. Už spomínaný Max Weber ho prirovnáva k helenistickým *aisymnétom*³⁰. Tiež mu pripisuje úlohu učiteľa, ktorú vyvolený človek musel prijať. Učil ľudí morálnemu správaniu sa, etike, predával im múdrosti, mal tiež svojich žiakov a tí učenie predávali ďalej.

V islame bol práve tým vyvoleným Prorok Muhammad. Zohráva významnú úlohu v otázke *hadždžu*, vzhľadom na to, že je to posledný

²⁵ *Umra* a *hadždž* – malá a veľká púť, neskôr tento zvyk prevzal Muhammad do islamu.

²⁶ Kocková stavba s čiernym kameňom v jej východnom rohu, viz. kap. 4.3.

²⁷ TAUER, F., *Svět islámu*, 2006, s. 19 - 20.

²⁸ WEBER, M., *Sociologie náboženství*, 1998, s. 165.

²⁹ Tamtiež, 1998.

³⁰ *Aisymnétos* – označenie pre zákonodarcu s božím požehnaním. Bol povolaný vtedy, keď nastalo nejaké napätie či sociálne problémy. Tento vyvolený mal napätie zmierniť či úplne zahladiť, vyriešiť problémy a nastoliť nové platné sväté zákony (viz. WEBER, 1998, s. 168).

piaty pilier islamskej viery a Prorok bol poslom posledného božieho odkazu. Bol vzorom pre ľudí, učil ich ako uctievať Boha, ako udržať vieru a ako sa správny moslim má správať.

Muhammad sa narodil v roku slona čo sa datuje na rok 571 nášho letopočtu. Rok slona sa označuje kvôli výprave etiópskeho panovníka proti Mekke, kde využil na prepravu slony. Muhammad pochádzal z chudobnejšej vetvy Qurajšovského kmeňa, z rodu Hášimovcov. Vychovával ho starý otec Abdulmuttalib a potom strýko Abú Tálíb, ktorí ho viedli k obchodovaniu a brávali ho na obchodné cesty do Sýrie. V pomerne mladom veku sa stal obchodným zástupcom staršej vdovy Chadídže, s ktorou sa aj oženil. Z ich šiestich detí sa často spomína Fátima, ktorá sa stala manželkou Prorokovho bratranca Alího³¹. Manželstvo s Chadídžou bolo vyrovnané čo Muhammadovi umožňovalo zamýšľať sa nad náboženskými a sociálnymi problémami spoločnosti.

Muhammad podľa tradície dostal prvé zjavenie prostredníctvom archanjela Gabriela na hore Hirá v roku 610. A asi od roku 613 začal hlásať novú vieru. Muhammad bol prenasledovaný kmeňom Qurajšovcov a ich spojencami, čo nakoniec viedlo k spojeneckému kontraktu medzi Prorokom a obyvateľmi Jathribu, ktorých nové učenie nadchlo.³²

Nastal historický moment, tzv. *hidžra*, ktorá sa uskutočnila v roku 622. Týmto sa označuje odchod Muhammada a jeho *ummy* práve do mesta Jathrib, ktorý bol po prijatí islamu premenovaný na mesto Proroka (*madínatu an – Nabí*). O dva rok neskôr sa Prorok rozhodol, že Jeruzalem už nebude miesto, ktorého smerom sa doteraz moslimovia modlili a vyzval k modleniu sa smerom k Mekke. Bolo to významné rozhodnutie.³³ Tento krok „*znamenal začiatok duchovnej nezávislosti*

³¹ Alího pri narodení Muhammad prijal ako svojho syna, aj keď boli bratrance. Stal sa štvrtým pravoverným chalífom so sídlom v meste Kúfa v Iraku. S Fátimou mali dvoch synov Hasana a Husajna, ktorí pokračovali v Alího odkaze. Dnes sú uznávaní v šíitskom islame.

³² AL-ABSI, M., *K starším dejinám arabskej kultúry*, 2008, s. 56 – 57.

³³ ARMSTRONGOVÁ, *Islam*, 2002, s. 55.

nového náboženstva“³⁴. V roku 628 sa Muhammad vydal do Mekky za účelom púte a získať povolenie na jej vykonanie, v čom im mekkánski bránili, aj keď postavenie moslimov už v tejto dobe bolo silné. Podarilo sa a bola uzavretá dohoda na hraniciach mesta *al – Hudajbija*, ale Muhammad svoju púť nedokončil. Mekka však v otázke islamu stále vzdorovala a dohodu dodržala len dva roky, čo nakoniec viedlo k vojne a ku kapitulácii Mekky a prijatiu islamu v roku 630.³⁵ V tomto roku Muhammad ustanovil *Ka^cbu* najsvätejším miestom k uctievaniu jediného Boha a zo všetkých idolov prežil len jeden – známy čierny kameň, ktorý moslimovia ako relikviu uctievať dodnes.³⁶

Prorok viackrát vykonal *‘umru*³⁷ a v desiatom roku *hidžry* so svojimi stúpenkami uskutočnili svoju veľkú púť, ktorá sa nazýva *Hadždžatu-l wadá^c* – *Púť na rozlúčku*. Vyzval aj ostatných moslimov aby sa pridali a oboznámili sa s rituálmi púte.³⁸

Na ceste naspäť sa pristavili u *Ghadír Chummu* a Muhammad mal prejav o islame, o jeho zásadách a bodoch. O niekoľko dní ochorel a zomrel v Medíne. Dnes tam stojí mešita s jeho hrobkou.

3.4 Ka^cba

*„Videli sme tvoju spýtavú tvár hľadiacu k nebesiam, chceme ti ukázať správny smer, budeš spokojný. Obracajte svoju tvár k svätej mešite nech ste kdekoľvek. Tí, ktorým sa dostalo Písma, vedia, že toto je pravda od Boha a Bohu ich konanie nie je ľahostajné.“ (Vznešený Korán 2:144)*³⁹

V arabčine toto slovo znamená *kocka*. Je to kamenná stavba v tvare kocky s čiernym kameňom (hovorí sa o ňom ako o meteorite) vo vnútri,

³⁴ ARMSTRONGOVÁ, *Islam*, 2002, s. 55.

³⁵ AL – ABSI, M., *K starším dejinám arabskej kultúry*, 2008, s. 59.

³⁶ MENDEL, M. Pouť ke Ka’bě – duchovnímu středu islámu. In: *Nový Orient*, 1997, s. 136.

³⁷ viz. kap. 5. a 6.

³⁸ AL – ABSI, M., *K starším dejinám arabskej kultúry*, 2008, s. 59.

³⁹ HOGHOVÁ, H., MUNTÁGOVÁ, L., *Korán*, 2001, s. 16.

stojacu v meste Mekka⁴⁰ v Saudskej Arábii, a tiež ako najposvätnéjšie miesto islamu. Ale Ka^cba má hlbšiu históriu, ktorá siaha až do pred islamskej doby. V niektorých literatúrach sa uvádza ako úplne prvý „zakladateľ“ Ka^cby Adam. No pri záplavách bola stavba zatopená a tak bol bohom poverený Abrahám, aby na svojej ceste vystaval boží oltár. Mal teda slúžiť výlučne na uctievanie Boha (*Alláha*), jediného boha.

„Povedz: „Boh je pravdovravný, nasledujte vyznanie Abraháma, ktorý okrem Boha nevyznáva žiadne iné božstvá. Pozri, prvý Boží dom požehnaný pre ľudí bol ten v Mekke a bol požehnaný a určený celému svetu. V ňom sú viditeľné znamenia, miesto na ktorom stál Abrahám“.“
(*Vznešený Korán 3:95,96,97*)⁴¹

Ka^cba je teda umiestnená v Mekke vo dvore Veľkej mešity (*Al-Masdzid al - Haram*) a v jej východnom rohu je umiestnený čierny kameň, tiež známy ako meteorit, ktorý bol ľuďom znesený na zem archanjelom Gabrielom. Jeho pôvodná farba bola biela a dotykmi hriešnikov začernel, pretože ich očisťoval. Tento kameň je veľký asi 30 cm a pohromade ho drží strieborný rám inak by sa rozpadol. Zdá sa byť celkom mäkký po neustálom dotýkaní veriacich.⁴² Nie je to však predmet, ku ktorému by sa moslimovia modlili. Jeden čas, asi na dvadsať rokov, bola Ka^cba bez čierneho kameňa sa predpokladalo, že pre toto veriaci nezavítajú do Mekky, lebo sa modlia ku kameňu, ale ukázalo sa, predmetom modlitieb je naozaj len Boh (*Alláh*), aj keď ku kameňu mali rešpekt. Brali ho ako prastarú súčasť Ka^cby a sám Muhammad ho pobožkal.⁴³

Samotná stavba je 15 m vysoká, 10 m široká a 12 m dlhá, postavená na kamennom podstavci, ktorý ju chráni pre povodňami. Jej súčasná podoba je z roku 684, a je zakrytá čiernym brokátom (*kiswa*) ručne

⁴⁰ Starý názov pre Mekku je Baka, čo znamená plač, takto je nazývaná tiež v Koráne. Názov môže byť odvodený buď od plaču tyranov, ktorí sa stávajú pokornými na posvätnom mieste, či od plaču Hagar, Abrahámovej ženy, keď v Bakke plakala nad neúspešným hľadaním vody pre syna.

⁴¹ HOGHOVÁ, H., MUNTÁGOVÁ, L., *Korán*, 2001, s. 40.

⁴² KOLEKTÍV AUTOROV, *Lexikón svetových náboženstiev*, 2006, s. 177.

⁴³ Tamtiež, s. 176 – 177.

vyšívaným zlatými niťami a každý rok pred začatím púte *Hadždž* je obnovovaná. Keď sa púť skončí, je brokát rozstrihaný na malé kúsky a rozdelený medzi pútnikov. *Kiswa* chráni stavbu pred prírodnými živlami. Prístup do svätyne má len pár ľudí, ktorý sa o interiér mešity a svätyne starajú, inak je to sprístupnené veľmi výnimočne. Vstup je úplne zakázaný ženám.

Interiér stavby je prázdny, nachádzajú sa tam tri drevené oporné piliere, medzi ktorými je umiestnený malý oltár. Steny a podlaha sú pokryté pieskovcovými a mramorovými kachlicami sfarbenými ľahko do zelena a v nich sú vpísané verše z Koránu. V hornej časti stien sú zavesené lampy, ktoré nemajú elektrický prívod a zelené závesy zlato zdobené tiež veršami z Koránu. Vnútri sa nachádza truhlica, kde sa vkladajú parfumy a oleje.⁴⁴ Nimi sa potierajú steny *Ka^cby*, a východný roh, kde je umiestnený čierny kameň (*Al - Hadžaru al -Aswad*). Každý roh má svoje pomenovanie podľa štyroch svetových strán a podľa toho, kam smerujú . Severný roh sa nazýva Iracký roh (*ar - Ruknu al -^cIráqí*), západný je Levantský roh (*ar - Ruknu al- Shámí*) a Jemenským rohom (*ar - Ruknu al- Yamání*) sa nazýva južný roh. *Al – Multazam* sa nazýva medzera, tá časť steny, medzi čiernym kameňom a vchodovými dverami.⁴⁵

Od hlavného vchodu vedú schody na strechu cez dvere známe ako *dvere pokánia* (*Bábu at - Tauba*), sú celé zo zlata.⁴⁶

Pred *Ka^cbou* je umiestnená polkruhovitá stena známa ako *hatim*. Spája severný (iracký) a západný (sýrsky) roh. Miesto medzi *hatim* a severnou

⁴⁴ TOHIR SOLOMONS: *Ever wondered how the Kaaba looked inside* [online]. [cit. 2014-02-25]. Dostupné z: <http://www.tohir.co.za/2009/03/06/ever-wondered-how-the-kaaba-looked-inside/>.

⁴⁵ ZIGANSHIN, E. M., *Mekka, Ka^caba, Zamzam*, 2009, s. 15, <https://ia601807.us.archive.org/2/items/MakkahKaabaZamzam-IslamicRussianBook-/MakkahKaabaZamzam-IslamicRussianBook-Alhamdulillah-library.blogspot.in.pdf>.

⁴⁶ AL - MISHKEENAH. [online]. [cit. 2014-02-25]. Dostupné z: <http://almiskeenah.com/archives/389>.

stenou bolo pôvodne súčasťou stavby v čase pôsobenia proroka Ismaíla, preto ju nikto neodstránil a nikto tam nevstupuje.⁴⁷ Ani počas *tawafu*.⁴⁸

Medzi veriacimi je rozšírené, že v tomto priestore sú hroby proroka Ismaíla⁴⁹ a jeho matky Hagar.

Neďaleko stojí železné presklené puzdro, chrániace odtlačok Abrahámovej nohy. Keď sa stavala horná časť *Ka'by*, postavil sa na kameň aby na svojich ramenách čo najvyššie vyzdvihol Ismaíla.⁵⁰

⁴⁷ ZIGANSHIN, E. M., *Mekka, Ka'aba, Zamzam*, 2009, s. 15

<<https://ia601807.us.archive.org/2/items/MakkahKaabaZamzam-IslamicRussianBook-/MakkahKaabaZamzam-IslamicRussianBook-Alhamdulillah-library.blogspot.in.pdf>

⁴⁸ Viz kap. 5.2, s. 31.

⁴⁹ Abrahámov prvorođený syn. Narodil sa mu s Hagar, ktorá bola otrokyňa jeho ženy Sáry.

⁵⁰ Moslimská tradícia hovorí, že boh pod Abrahámovými nohami urobil íl, aby sa jeho noha odtlačila.

4 Základné články viery, päť pilierov islamu

4.1 Základné články viery

Najdôležitejším článkom je viera v jediného Boha a vyznáva sa vyslovení vety: „*Niet boha okrem Boha jedného a jediného, ktorý nemá spoločníka*“⁵¹. Ďalším článkom je viera v anjelov a démonov. Táto viera je prevzatá z iných monoteistických náboženstiev. Démoni, alebo džinovia sú dobrí či zlí, voči zlým sa ľudia bránia symbolmi ako morským okom, Fatiminou rukou, či zaklínadlami. Tieto zvyky sa preniesli z doby pred islamskej, dnes sa označujú ako ľudový islam. Viera v anjelov je ďalším článkom. V Koráne sú zmieňovaní anjeli, najmä archanjel Gabriel v súvislosti s Muhammadom⁵². Donáša božie zjavenia na zem, je verným služobníkom Boha. Ďalším anjelom je Miká'íl a je nositeľom dažďa. Významnú úlohu má Isráfil⁵³, v deň posledného súdu zatrúbi na roh a tým zoberie život všetkému živému a keď zatrúbi druhýkrát, tak to bude signál zmŕtvychvstania. Archanjel Azrá'íl je eschatologická postava, tiež zvaný ako anjel smrti, stará sa o to, aby duša po smrti opustila telo a po pohrebe, aby sa vrátila späť. V islame existujú aj ďalší anjeli, ako Maalik, ktorý je strážcom pekla alebo Ridwan, ktorý je strážcom raja.⁵⁴

Veľmi dôležitou súčasťou vyznania viery je uznanie a viera v Sväté písma, sú to sväté knihy, ktoré boli ľuďom znesené od Boha. Patria sem predovšetkým Tóra, Biblia a Korán. Z tohto vychádza aj viera v poslov ako je Abrahám, Ježiš či Mojžiš a uznávanie *Ľudu knihy* – kresťanov a židov. Moslimovia nerobia rozdiely medzi týmito poslami, lebo všetci vyzývali v rovnakej viere. Posledným článkom viery je viera v súdny deň, ktorý nastane, keď človek zomrie a bude „súdený“ za svoje skutky

⁵¹ AL-ABSI, M., *K starším dejinám arabskej kultúry*, 2008, s. 71.

⁵² viz. kap. 3.3, s. 16.

⁵³ Isráfíl – tiež v židovstve a kresťanstve známy ako Rafael.

⁵⁴ ISLAM WEB. [online]. [cit. 2014-02-25]. Dostupné z: <http://www.islamweb.sk/stranky/premusli/Temy/anjeli.htm>.

a patrične odmenený. Ak by tento deň neexistoval, nemal by boží zákon a jeho dodržiavania význam.⁵⁵

4.2 Piliere islamu

Islam má päť pilierov viery (*arkán ad-dín*) a ich dodržiavanie je pre veriacich povinnosťou. Muhammad povedal, že islam sa zakladá na piatich prvkoch: vyznanie viery, to znamená dosvedčenie, že nie je iného božstva okrem Boha a že Muhammad je Jeho Poslom, vykonanie modlitby, platenie *zakátu*, pôst v mesiaci *ramadán* a púť do Mekky.⁵⁶

Prvým pilierom je *šaháda*, čo znamená svedectvo, vyznanie viery. Znie takto: „*Ašhadu an lá iláha illá 'lláh wa Muhammadan rasúlu 'lláh.*“ *Vyznávam, že nie je iného božstva ako Boha a Muhammad je posol Boží.*⁵⁷ Pri konverzii je nutné úprimne *šahádu* vysloviť a to buď pred islamským duchovným alebo pred dvomi svedkami a dodať úradný zápis. Bohom prijatý a vypočutý bude len ten, kto vyslovenie *šahády* myslí úprimne a rozumie významu tohto výroku a tiež je o nej presvedčený. Ľudia, ktorí to nespĺňajú nebudú Bohom ochraňovaní a neujdu trestu v deň posledného súdu. Druhým pilierom je modlitba (*salát*), ktorá sa modlí päťkrát denne. Je to prejav viery v existenciu Boha a je to druh komunikácie medzi veriacimi a Bohom. V modlitbe človek nachádza pokoj, riešenie problémov, odpovede, zahrňuje to aj meditáciu. V antropológii náboženstva sa jednotlivé úkony pri modlení moslimov skúmajú ako cvičenie, každý jeden úkon má nejaký význam pre telo. Priaznivý vplyv to má na svalstvo a tiež na orgány v tele a na ich prekrvenie. Tiež to symbolizuje vývoj ľudského tela v priebehu života. Pri modlitbe sa musia dodržiavať pravidlá, aby sa stala platnou a patrí sem čistota tela, čistota miesta a šatstva, príslušné šaty, zaujatie správneho smeru modlenia, teda smer k Mekke a znalosť modlitebných

⁵⁵ AL-ABSI, M., *K starším dejinám arabskej kultúry*, 2008, s. 72.

⁵⁶ CHAJRÍ, F., *Islám*, 2001, s. 62.

⁵⁷ Tamtiež, s. 63.

časov. Vždy pred modlením sa veriaci musia umyť, táto očista sa nazýva *wudú*⁵⁸ a ide o očistu určitých častí tela a odmietnutie všetkého, čo nemá súvislosť s oddanosťou k Bohu klaňaním sa mu.⁵⁸

Moslimovia sa modlia päť krát denne, smerom k Mekke, čo je v mešite vyznačené výklenkom *qibla*. Mešita patrí medzi miesta, kde sú zabezpečené všetky spomenuté zásady modlenia. Nie je však podmienkou vykonať modlitbu v mešite, dnes to veľa ľudí rieši modlitebným koberčekom, ktorý predstavuje čisté miesto a modlia sa na mieste, kde sa nachádzajú, či už je to v práci alebo na iných verejných miestach.⁵⁹ Čo sa týka správneho oblečenia, ide o zahalenie intímnych partií, u mužov od pásu po kolená a u žien ide takmer o celé zahalenie tela okrem rúk od zápästia a tváre.⁶⁰

Pôst (*sawm*) je najnáročnejšia povinnosť veriaceho moslima. Ide o postenie sa v mesiaci *ramadán*. Je to veľmi významný mesiac v roku a sám sviatok na konci mesiaca (*Ďid al – fitr*) je braný veľmi posvätné. Možno to v antropológii zaradiť k výročným rituálom, ktoré sa opakujú cyklicky vždy raz za rok, ale tiež možno hovoriť o prechodových rituáloch, v tomto prípade nejde však o zmenu spoločenského stavu človeka, ale o duchovný prechod a o očistu duše.⁶¹ Ľudia dodržiavajúci pôst sa od úsvitu až do západu slnka, zriekajú všetkého pitia, jedla, fajčenia a intímneho styku po celých tridsať dní.

„Počas pôstnej noci máte povolené zblížovať sa s manželkami svojimi – ste ich odevom tak, ako ony sú odevom vaším... Obcujte teda telesne a konajte, čo Boh nariadil. Jedzte a pite dovtedy, kým v rannom svite jasne neodlíšite bielu niť od čiernej. Od úsvitu však až do večera dodržte

⁵⁸ CHAJRÍ, F., *Islám*, 2001, s. 65.

⁵⁹ KROPÁČEK, *Duchovní cesty islámu*, 2003, s. 96 - 97.

⁶⁰ AL-ABSI, M., *K starším dejinám arabskej kultúry*, 2008, s. 73 -74.

⁶¹ viz. kap. 2.1, s. 9-10.

pôst a neobcujte telesne s manželkami svojimi, zdržujte sa v mešitách.“
(*Vznešený Korán 2:187*)⁶²

Dôvodov, prečo má tento mesiac tak vzácny a dôležitý charakter, je hneď niekoľko. Nie len že upevňuje vieru moslima, ale pri správnom postupe a dodržiavaní pomáha regenerovať telo, vedie veriaceho k zamysleniu sa nad vlastnými skutkami, prehodnotiť správanie, napomáha k upevneniu sebaovládania a k očiste mysle. Ľudia by mali naprávať svoje činy, pomáhať ostatným okolo seba i chudobným. Hladovaním počas dňa by si mali uvedomiť, akým darom je jedlo a že nie všetci ho majú. Tiež by mali byť ukončené spory, mal by vládnuť mier a pokoj. Všetko toto samozrejme by malo platiť aj normálne, ale počas pôstu sa tomu prikladá ešte väčší význam.⁶³

Čo sa týka štvrtého pilieru je to *zakát*, alebo náboženská daň. Prikladá sa jej tiež veľká dôležitosť a často sa spomína aj v Koráne. Táto dnes už povinnosť⁶⁴ prispieva k udržaniu solidarity v spoločnosti a pomoci ľuďom, ktorí to potrebujú a očisťuje majiteľa od zlých vlastností ako je napríklad sebeckosť a má tiež duchovný a morálny význam. Je vždy vo výške, ktorá je primeraná majetkovým pomerom platiteľa.⁶⁵

Piatym a posledným pilierom je *hadždž* – náboženská púť do Mekky, k duchovnému centru islamu - ku *Ka'be*.

⁶² HOGHOVÁ, H., MUNTÁGOVÁ, L., Korán, 2001, s. 20.

⁶³ AL-ABSI, M., *K starším dejinám arabskej kultúry*, 2008, s. 75 – 76.

⁶⁴ Zakát- v dobe Proroka to bola dobrovoľná almužna, po jeho smrti sa to zmenilo na povinnosť (AL-ABSI, M., *K starším dejinám arabskej kultúry*, 2008, s. 77.

⁶⁵ Tamtiež, s. 76.

5 Hadždž – piaty pilier

„A Boh dal ľudom púť k chrámu tomuto pre toho, kto k nemu cestu môže vykonať.“ (Vznešený Korán 3:97)⁶⁶

Hadždž patrí k najväčším púťam na svete a každý rok sa jej zúčastnia milióny veriacich. Patrí teda k pilierom islamskej viery a je povinnosťou každého dospelého zdravého, zdatného a finančne schopného moslima túto púť vykonať aspoň raz v živote. V prípade neschopnosti vykonať *hadždž*, môže dotyčný za seba poslať zástupcu, ktorému však všetky náklady hradí. Zástupca môže túto povinnosť vykonať aj po smrti dotyčného v prípade, že bol ustanovený ako dedič. Prípravy na púť sú tiež náročné, veriaci pred odchodom musím počítať s tým, že na ceste sa môže čokoľvek prihodiť a preto musí odísť s čistým svedomím, musí mu byť odpustené od príbuzných ak im niečo zlé spôsobil, musí svoju rodinu zabezpečiť, musí vyrovnať dlhy a ukončiť všetky spory a hádky. Ak ide o ženy, púť môžu vykonať len v spoločnosti manžela či iného muža zvaného *mahram*⁶⁷. Menštruujúce či gravidné ženy nemajú žiadne obmedzenia vo vykonávaní púte, až na to, že žena vo svojej perióde nesmie vykonať rituál zvaný *tawáf*⁶⁸, pretože v tomto období je považovaná za nečistú. V symbolickej antropológii sa často stretávame s označením čistý a nečistý. Podľa Mary Douglasovej si každá kultúra vytvára vzorce, podľa ktorých sa riadi. Tie vzorce predstavujú čisté veci, to, čo je prijateľné. Ak sa objavia také, ktoré nejakým spôsobom narúšajú vzorec a jeho usporiadanie, ide o veci nečisté. Preto sa vykonávajú rituálne očisty. Nejde len o očistu tela, ale všeobecne o preorganizovanie vecí tak, aby nám zase do vzorca zapadli.⁶⁹ V prípade menštruácie je toto

⁶⁶ HOGHOVÁ, H., MUNTÁGOVÁ, L., *Korán*, 2001, s. 40.

⁶⁷ Mahram- mužský príbuzný ženy, s ktorým nemôže mať intímny vzťah, tj. muž v pokrvnom príbuzenstve ako otec, brat, syn, vnuk ect.

⁶⁸ Tawaf- sedemnásobné obiehanie okolo Ka^caby.

⁶⁹ SOUKUP, V., *Antropologie: teorie člověka a kultury*, 2011, s. 557 – 558.

obdobie ženy *tabu*⁷⁰ v mnohých i cudzích kultúrach. Je to označené za “nevhodnú vec”. Je to nečistota, ktorej sa telo zabavuje, niečo nepríjemné. V tomto stave podľa islamu a tiež židovstva žena znečisťuje všetko, s čím prichádza do kontaktu. Keďže rituál *tawáf* je vykonávaný na posvätnnej pôde pri svätyni *Ka'ba*, žena ako znečistená tam nemôže vkročiť. Preto sa pred vstupom na nádvorie, kde sa *Ka'ba* nachádza, vykonáva rituálna očista aj mužov.

Moslimovia okrem iného sa počas púte musia zdržať fajčenia, strihania nechtov a vlasov, parfumovania sa a tiež sa nesmujú hádať. *Hadždž* veriacim poskytne duchovnú útechu, pocit prepojenia s Bohom, ľudia tam chodia prejavovať úctu Bohu a prosiť o odpustenie a milosrdenstvo a očistenie od hriechov. Veriaci prichádzajú do stavu znovuzrodenia. Naplňa ich to silnými emóciami a posilňuje to moslimskú identitu, pretože schádzanie moslimov z celého sveta v islamskom duchovnom centre – v Mekke, je oslavou a pripomienkou založenia *ummy*⁷¹ Muhammadom a ideálov islamu. Dôležitým faktorom je vykonať púť s úprimným zámerom, aby bola platná a Boh dušu veriaceho prijal po smrti do raja.⁷² Správne a úprimné duchovné naladenie pútnika môže veľa vecí a aj porušenie rituálnej formality odčiniť obetovaním ďalšieho zvieratá pri sviatku *al- Adhá*⁷³ alebo postením sa po návrate domov. Po absolvovaní tejto životnej skúsenosti, pútnici dostávajú titul *hadždži / hadždža*, čo v preklade znamená *pútnik / pútnička* a prináša im to uznanie a dôstojnosť v kruhu ich známych a rodiny.⁷⁴

Antropologicky samotnú púť môžeme nazvať rituálom, je to výročný rituál, ktorý sa každoročne opakuje. Zakaždým sa dodržiava mesiac konania púte a to je *dhú-l-hidždža*, rituál (púť) má stále ten rovnaký zámer

⁷⁰ Tabu – niečo zakázané, neprijateľné spoločnosťou.

⁷¹ Umma – prvá moslimská obec založená Prorokom.

⁷² 'Hajj' from Oxford Islamic Studies Online. In: *Bridging Cultures Bookshelf Muslim Journeys* [online]. [cit. 2014-03-02]. Dostupné z: <http://bridgingcultures.neh.gov/muslimjourneys/items/show/164>.

⁷³ Al-Adhá- veľký sviatok obetovania, vyvrcholenie púte (viz. kap. 5.7, s. 38).

⁷⁴ AL-ABSI, M., *K starším dejinám arabskej kultúry*, 2008, s. 77 – 80.

a vykonávajú sa pri ňom stále tie isté úkony (rituály). Podľa antropológa van Gennepa by mohlo ísť i o prechodový rituál, ktorý má tri fázy. V prvej dochádza k zmene stavu, času i miesta. Druhá fáza je medzi fáza, kedy je stav zmenený, ale ešte nebol prijatý stav zaradenia sa. Posledná tretia fáza predstavuje teda zaradenie sa.⁷⁵

Úkonov je v púti *hadždž* obsiahnutých veľké množstvo a každý jeden má svoje opodstatnenie. V každom obrade je symbolicky stvárnený nejaký významný moment zo života Abraháma, jeho synov Ismaíla a Izáka. Boli prvými pútnikmi k svätyni *Ka^caba*.⁷⁶ Úlohu zohrávajú aj iné postavy, ktoré sú s ňou spojené, ako je i Noe či Adam, a ktoré nájdeme vo všetkých troch svätých knihách monoteistických náboženstiev.⁷⁷

Hadždž sa dá nahradiť siedmimi púťami do tuniského mesta Kaiouránu. Je považované za štvrté najsvätejšie miesto islamu po Mekke, Medine a Jeruzaleme.

5.1 Začiatok púte, rituálna očista

Všetci pútnici prichádzajú do mesta Džidda, je tam letisko, a odtiaľto sa presúvajú po diaľnici k posvätnému územiu *haram*, čo tvorí mesto Mekka so svojim okolím piatich až tridsiatich kilometrov. Do tejto oblasti nesmú vstúpiť žiadni iní veriaci okrem moslimov vstúpiť a tiež im tu nehrozí žiadne nebezpečenstvo. Pútnici zastavujú neďaleko hraníc tejto oblasti, kde vykonajú rituálnu očistu a zasvätenie do stavu *ihram*.⁷⁸ Ide o proces sakralizácie. Rituálna očista sa nazýva *ghusl*⁷⁹ a ide o omývanie celého tela. Táto očista je nutná nie len pre vykonaním púte, ale aj po sexuálnom styku, po menštruácii alebo po šestonedelí, to znamená keď sa veriaci

⁷⁵ BOWIE, F., Antropologie náboženství, 2008, s. 148.

⁷⁶ KOTRBA, Š. Zaostréno na islám: pouť do Mekky - hadždž. In: *Britské listy* [online]. [cit. 2014-03-02]. Dostupné z: <http://blisty.cz/art/12814.html>.

⁷⁷ 'Hajj' from Oxford Islamic Studies Online. In: *Bridging Cultures Bookshelf Muslim Journeys* [online]. [cit. 2014-03-02]. Dostupné z: <http://bridgingcultures.neh.gov/muslimjourneys/items/show/164>.

⁷⁸ AL-ABSI, M., K starším dejinám arabskej kultúry, 2008, s. 79.

⁷⁹ Ghusl - veľká očista pri veľmi vážnom znečistení.

nachádza v stave *džunúb*⁸⁰. Postupuje sa takto, najprv sa umyjú ruky a potom ľavou rukou sa umyjú intímne partie tela. Nasleduje *wudú^c podľa sunny*⁸¹ a namočenými prstami si prejsť po koreňkoch vlasov. Potom poliať hlavu vodou z dlaní, zvyšok tela a chodidlá. Dnes sa často používa sprcha. Ak je žena v stave *džunúb* a má zapletené vlasy, nemusí si ich rozpustiť, stačí si len trikrát poliať hlavu. Inak vykonáva očistu rovnako ako muž. *Ghusl* sa odporúča urobiť pred modlením a modlitbou *Íd*, pred *hadždžom* a *umrou*, keď niekto konvertuje k islámu, alebo po umytí tela zosnulého. Existuje ešte jednoduché očistenie tela a to je povinná očista zvaná *wudú^c*⁸². Na začiatku sa vyriekne „*bismilláh*“⁸³ a vždy sa začína umývať pravou rukou. Postupne sa umyjú teda ruky, lakte a predlaktia, potom tvár a hlava, uši a nakoniec chodidlá. U *wudú^c podľa sunny* sa pridáva ešte vypláchnutie úst a nosa a umývanie rúk, chodidiel a tváre sa opakuje trikrát.⁸⁴

Po vykonaní *ghusl* si muži ešte ostrihajú vlasy a všetci si ostrihajú nechty, čo je tiež súčasťou očistenia sa. Ženy si strihať ani holiť vlasy nemusia, je im povolené odstrihnúť len kúsok vlasov a veľkosti špičky prsta.⁸⁵ Antropológia sa tiež zaoberá strihaním vlasov. Symbolizuje to prechod medzi dvomi obdobiami života človeka, odlúčenie sa od doterajšieho sveta. Vlasy slúžia ako symbol sexuality, postavenia v spoločnosti či viditeľného rozdielu v pohlaví. Tiež môžu byť nástrojom moci využívanej pri mágii a rôznych iných obradoch.⁸⁶ V prípade moslimov to určuje nový začiatok, je to druh očisty, odstrihnutými vlasmi odstraňujú zo seba to „nečisté“, prechádzajú do nového „čistého“ stavu.⁸⁷

⁸⁰ Džunúb - stav ťažkého znečistenia.

⁸¹ Sunna wudu – druhý spôsob malej očisty, pri ľahkom znečistení.

⁸² viz. kap. 5.2, s. 15.

⁸³ Bismillah – v arabčine znamená „v mene Boha“.

⁸⁴ QARI, A., *Ako sa prorok Muhammad modlil*, 2011, s. 10 – 14.

⁸⁵ GO MAKKAH: *Women and Hajj*. [online]. [cit. 2014-03-09]. Dostupné z: <http://go-makkah.com/english/dossier/articles/299/Women+and+Hajj.html>.

⁸⁶ FISHEROVÁ, J. *Role vlasů v životě ženy: analýza autobiografických vyprávění*, 2008, s. 9-11.

⁸⁷ Viz kap. 5, s.28.

Potom sa mužská časť pred vstupom do Mekky obuje do jednoduchých sandálov a oblečie sa do bieleho rúcha nazývaného *ihrám*. Sú to dva kusy bielej nešitej látky, jednu časť si ovinú okolo bedier tak, aby siahala aspoň pod kolená a druhú časť si prehodia cez rameno a na pravej strane si uviažu uzol. Hlavu si ničím nepokrývajú.⁸⁸ Naopak, ženy sa zase obliekajú do šatstva, ktoré siaha až na zem a pokrýva aj hlavu. Čo je však zaujímavé a dôležité, tak si nesmiejú si obliecť *niqáb*⁸⁹ alebo *burqu*⁹⁰ ani rukavice, aj keď sú to z domova zvyknuté nosiť.⁹¹ Ak sa žena veľmi bojí nežiaducich pohľadov, môže si tvár zakryť závojom, ale nikdy nie *niqábom*.⁹² Dôvod nezahaľovania je ukázať tvár Bohu, pred ktorým sú si všetci rovní bez ohľadu na pohlavie a nosenie tohto druhu oblečenia nie je v súlade s islamom a v Koráne o nich nenájdeme zmienku. Je dôležité rozoznávať miestny, a kultúrny zvyk a islamskú tradíciu. Tieto odevy sú rozšírené najmä v krajinách s prísnou vládou, kde sa mieša islam a miestnymi zvykmi a tradíciami. V prípade Saudskej Arábie ide o vládu, ktorá je založená na prísnom *wahhábistickom*⁹³ myslení a vykladaní Koránu, či v prípade Afganistanu, kde sa do islamského práva *šarí'a* vmiešavajú staré paštunské zvyky.

Zaujímavosťou je organizovanie pútnikov podľa národností do skupín, ktoré sú vedené duchovným, odborníkom nazývaným *šejch*, *dalíl* či *mutawwif*. Tí jednotlivé skupiny sprevádzajú u rituálov púte, aby boli vykonané správne a recituje sa heslo „*Labbajka, Alláhumma, labbajka!*“

⁸⁸ KROPÁČEK, L., *Duchovní cesty islámu*, 2003, s. 111.

⁸⁹ Niqáb – druh ženských šatov čiernej farby, ktorých súčasťou je závoj zakrývajúci tvár. Má len dva otvory na oči. Nosené sú často napríklad v Saudskej Arábii.

⁹⁰ Burqu^c – druh ženských šatov so závojom, ktorý zakrýva celú tvár vrátane očí. V oblasti tváre je sieťka podšitá tenkou priedušnou látkou.

⁹¹ GO MAKKAH: *Women and Hajj*. [online]. [cit. 2014-03-09]. Dostupné z: <http://go-makkah.com/english/dossier/articles/299/Women+and+Hajj.html>.

⁹² ISLAMWEB, *Fatwy*. [online]. [cit. 2014-03-09]. Dostupné z: <http://www.islamweb.cz/fatwy/fatwa.php?fatwald=88>.

⁹³ Wahhábizmus – je myslenie založené Muhammadom Abd al – Wahhábom v Saudskej Arábii na začiatku 20. storočia a hlása očistu a návrat k pôvodnému Prorokovmu islamu.

Vstúpia do oblasti *haram*⁹⁴ a pokračujú smerom v mešite *al-Haram* kde sa nachádza svätyňa *Ka'ba*.⁹⁵

5.2 Tawáf

Tento rituál patrí medzi najznámejší z celej púte a dochádza k nemu ôsmy deň mesiaca *dhú-l-hidždža*. Všetci veriaci sa zídu na *Ka'by* a sedemkrát ju obíde proti smeru hodinových ručičiek. Cyklus začína u rohu, kde je umiestnený čierny kameň a tam aj končí. Chôdza je pomalá a elegantná. Pútnici majú na pamäti len Boha, jeho odpustenie a recitujú *talbiya*⁹⁶ ale tak, aby nerušili pútnikov okolo seba. Každý jeden sa snaží priblížiť sa k čiernemu kameňu a pobožkať ho, alebo aspoň sa ho dotknúť. Potom nasleduje krátka modlitba. Nie je presne určené prečo sa chodí proti smeru hodín. Tento rituál zdôrazňuje centrálnosť Boha. Obchádzanie okolo *Ka'by* je prejav uctievania a podriaďovania sa Bohu. Rituál vyžaduje organizovanosť veriacich.

Ide o pochod obrovskej masy ľudí a pri malom zaváhaní jedného z nich sa naruší celý jeho priebeh.⁹⁷

Veľa ľudí si kladie otázku, prečo sa *tawáf* práve takto vykonáva. Je celkom možné, že prírodné vedy majú spojitosti s islamom. Vedeckými teóriami o galaxii a jej fungovaní sa dá vysvetliť prebiehanie tohto rituálu.

Vesmír – naša slnečná sústava je založená na princípe rotovania. Naša Zem rotuje okolo Slnka raz za rok, mesiac okolo Zeme raz za mesiac, ostatné mesiace a planéty, každé na svojej dráhe tiež obiehajú okolo Slnka, čo vlastnej osi. Naša slnečná sústava spolu s inými sa otáča zase okolo stredu galaxie, ktorým je Mliečna dráha. Tento princíp je aplikovaný

⁹⁴ Haram – v islamskom práve je to všetko, čo je zakázané.

⁹⁵ KROPÁČEK, L., *Duchovní cesty islámu*, 2003, s. 111.

⁹⁶ Viz. kap. 6.1.

⁹⁷ AL-ISLAM: *Když se řekne Pouť do Mekky...* [online]. [cit. 2014-03-11]. Dostupné z: <http://al-islam.cz/pout-do-mekky/kdyz-se-rekne-pout-do-mekky.html>.

aj napríklad na atómoch a iných mikroskopických časticiach.⁹⁸ Aj v nich sa častice otáčajú po osi okolo jadra. To znamená, že tento zákon sa vzťahuje na všetky veci na planéte aj mimo ňu. Dôležitým faktom však je, že rotovanie týchto všetkých vecí je proti smeru hodinových ručičiek. Ak sa pozrieme na pútnikov obchádzajúcich svätyňu, vidíme značnú podobnosť s vedeckou teóriou. Boh je Slnko v strede všetkej existencie a pútnici sú ako obiehajúce telesá okolo neho.

Tawáf je tiež prejav lásky k Bohu. „*Obchádzanie dookola je prejav najvyššieho stupňa lásky, ako keď zamilovaný sa chce obetovať pre milovanú osobu. Pútnik, ktorý po ničom inom netúži, len sa stretnúť so svojím Milovaným, chodí okolo svätyne, čím preukazuje, že túži len po božej láske a milosrdenstve.*“⁹⁹.

5.3 Sadž - beh medzi Safá a Marwa

Sadž je nasledujúcim rituálom púte *hadždž*. Je to poklus medzi dvomi skalami zvanými *Safá* a *Marwa*, ktoré sa nachádzali mimo svätyne *Ka'by*. Sú to symboly opatrnosti a nádeje. Ako uvádza Šajch Fadlulláh Chajrí „*jedným zo skrytých vnútorných významov tohto úkonu, je rekapitulácia toho, čo každodenne konáme vo svojom živote – myslíme si totiž, že vytúžený predmet našej spásy je niekde inde a neustále pobehujeme sem a tam.*“¹⁰⁰. Tieto dva pahorky sú umiestnené za sklom vo Veľkej mešite. Pútnici začínajú u pahorku *Safá* a prechádzajú štyristopäťdesiat metrovou halou k pahorku *Marwa*. Takto to vykonajú sedemkrát. Nie je nutné, aby tam ľudia behali. Je to rituál uctievať Boha a preto sa nikto nikam neponáhľá. Je dovolené počas tohto obradu aj odpočívať. Pútnici počas tohto rituálu recitujú verše z Koránu, alebo vyslovujú svoje prosby

⁹⁸ MUFTI SAYS: *What is Tawaf and why?* [online]. [cit. 2014-03-11]. Dostupné z: <http://www.muftisays.com/forums/62-hajj/6991-what-is-tawaf-and-why.html>.

⁹⁹ MUFTI SAYS: *What is Tawaf and why?* [online]. [cit. 2014-03-11]. Dostupné z: <http://www.muftisays.com/forums/62-hajj/6991-what-is-tawaf-and-why.html>.

¹⁰⁰ Chajrí, F., *Islám*, 2001, s. 70.

na Boha. Ľudia ďakujú za každodenné veci, za maličkosti a prosia za ľudí starých, chorých a nemyslia len na seba.¹⁰¹

Podľa Reuvena Firestonea existujú dve interpretácie pôvodu a kontextu *sadž*. Asi najstarší výklad pochádza z pred islamskej doby. Na pahorkoch *Safá* a *Marwa* boli umiestnené dva kamene. Predstavovali dvoch bohov menom Isáf a Ná'ila. Kedysi to boli ľudia, milenci. Mali medzi sebou sexuálny vzťah na mieste, kde sa nachádza *Ka'ba*. Keďže to je posvätné miesto, je to neprípustné a považuje sa to za znesvätenie. Preto boli potrestaní za hriech a premenení na kameň. Ich umiestnenie na pahorkoch malo slúžiť ako varovanie pre ostatných. Tento pôvod bol však zabudnutý a ľudia začali považovať kamene za idoly a modly. Táto legenda je varovaním pred dávnymi kultovými rituálmi prostitúcie, ktoré boli vykonávané v Mekke.¹⁰²

Známejším výkladom je príbeh o Abrahámovi a slúžke Hagar. Presný dôvod, prečo Abrahám odviedol Hagar a ich syna Ismaíla do Mekky medzi pahorky, nie je známy. Uvádza sa, že Sarah, Abraháмова manželka na Hagar žiarlila po tom, čo sa narodil Ismaíl. Preto ich Abrahám odviedol na miesto neďaleko Mekky a keď ich opúšťal, modlil sa k Bohu. Hagar sa ho spýtala, či mu to prikázal Boh, a ak áno, tak ich ochráni. Ismaíl začal umierať smädom a Hagar sa rozhodla nájsť nejaký prameň. Vyliezla na pahorok *Safá*, ale odtiaľ nevidela na svojho syna, tak sa vrátila. Keď zistila, že je v poriadku, tak sa vrátila. Takto urobila sedemkrát. Nakoniec sa vrátila k synovi a našla ho s anjelom, popisuje sa ako Gabriel. On otvoril zem a dal Hagar vodu. Moslimovia veria, že tým zachránil predkov budúcich generácií Arabov.¹⁰³ V strachu, že by voda mohla zmiznúť preč, Hagar prameň upevnila kamením a pieskom. Vznikla z toho studňa a miesto, kde odpočívali karavány. Nakoniec tam

¹⁰¹ HAJ TIPS: *Saj*. [online]. [cit. 2014-03-12]. Dostupné z: <http://www.hajtips.com/Saee.htm>.

¹⁰² FIRESTONE, R., *Safá and Marwa*. In: *Encyclopedia of the Qur'án*, 2004, s. 519.

¹⁰³ Tamtiež.

bolo vybudované mesto Mekka. Tento prameň nazývaný *Zamzam*¹⁰⁴ sa dodnes berie ako zázrak, ako dar od Boha. Pútnici k nemu chodia sa omývať a odnášajú si domov fľaše plné vody. Veria, že má liečivé a zázračné účinky.¹⁰⁵ Ako som uviedla na začiatku, ľudia navštevujú miesta, kde prišlo k zázraku, k božej pomoci, či božej prítomnosti. Rieky a pramene sa nachádzajú na mnohých z nich. Veriaci sú presvedčení, že sú výnimočné preto, lebo ich sám Boh požehnal. Chodia ich uctievať. Je tomu tak aj u prameňa *Zamzam*. V mnohých náboženstvách má voda svoj význam. V hinduizme je symbolom života a sídla bohov. V islame je voda očisťovací prostriedok od hriechov a nečistoty tela.

Týmto rituálom sa uzatvára malá púť nazývaná *umra*. Dá sa vykonať samostatne nezávisle od *hadždžu* a kedykoľvek v roku.¹⁰⁶ Ak pútnik nepokračuje ďalej, môže sa dať ostrihať a odložiť *ihram*. Keďže zahrňuje len rituály *tawáf* a *sadž*, tak nemôže nahradiť veľkú púť.¹⁰⁷ Nasleduje deň modlitieb a kázňou vo Veľkej mešite a slávnostná večera. Hovorí sa prorokovi Muhammadovi a prejednáva sa organizácia ďalších úkonov púte.¹⁰⁸

5.4 údolie Miná

Táto časť púte nie je náročná fyzicky. Je to čas odpočinku, relaxácie a doplnenia energie po náročnom obchádzaní *Ka'by*. Oblasť *Miná* sa nachádza asi šesť kilometrov od Veľkej mešity. Každý pútnik tam vykoná všetkých päť modlitieb za úsvitu, na poludní, popoludní, po západe slnka a večer. Je možné sa pomodliť aj v mešite *Nimra*, kde sa Muhammad počas púte modlil. Ako som už uvádzala, modlitba poskytuje človeku útechu, napĺňa ho dobrým pocitom, pocitom odpustenia a odpútava ho to

¹⁰⁴ Zamzam pochádza zo slova „zome zome“, čo kričala Hagar, keď sa snažila prameň udržať. Bála sa, že voda sa minie. Znamená to v preklade zastaviť tok vody.

¹⁰⁵ SAUDI GEOLOGICAL SURVEY: *Zamzam*. [online]. [cit. 2014-03-13]. Dostupné z: <http://www.sgs.org.sa/English/Topics/Pages/Zamzam.aspx>.

¹⁰⁶ KOLEKTÍV AUTOROV, *Lexikón svetových náboženstiev*, 2006, s. 177.

¹⁰⁷ KROPÁČEK, L., *Duchovní cesty islámu*, 2003, s. 112.

¹⁰⁸ Tamtiež.

čiasťočne od problémov.¹⁰⁹ Pútnici odpočívajú, využívajú čas na meditácie a strávia tam noc. Prespávajú v bielych stanoch alebo na podložke pod holým nebom. Symbolizuje to pokoru a podriadenosť Bohu. Biele stany sú ako biely *ihram* symbolom čistoty.

5.5 Planina Arafát

„Prorok Muhammad (mier s ním) povedal: „Keď nastane deň Arafátu, Boh (povie svojim anjelom), „pozrite sa na mojich služobníkov, ktorí prišli ku mne strapatí, zaprášení a plačúci, zo všetkých údolí. Volám vás, aby ste dosvedčili, že som im odpustil.“ Anjeli povedali: „Môj Pane, tak či tak bol podozriví z hriechu, ten i ten i taká či taká žena.“ Prorok povedal, že Boh odpovedal: „Odpustil som im (všetkým).“““¹¹⁰

Hneď ráno sa moslimovia odoberajú na planinu *Arafát* asi dvadsať kilometrov vzdialenú od Mekky. Tu sa koná výstup na *Džabal ar-rahma*, čo je v preklade Hora milosti. Pútnici rozjímajú v bdení, recitujú a čítajú verše z Koránu a opäť prosia o božie milosrdenstvo a odpustenie.¹¹¹

Ide o to tzv. *rituálne státie (vuqúf)*, ktoré symbolizuje pokoru pred Bohom. Modlenie prebieha celý deň. Z pohľadu islamu je to najvyšší prejav lásky k Bohu a viery moslimov.¹¹² Spolu s nasledujúcimi dvomi rituálmi, čo je kameňovanie satana a obetný sviatok, patria k najdôležitejším obradom celej púte. Slovo *arafát* má význam ako „všeobecne známy“. Myslí sa tým vedomosť o Bohu.¹¹³

Všetci sa snažia dotýkať sa piliera, ktorý dnes stojí na vrchole hory, aby pripomínal miesto, kde prorok Muhammad dal svojim stúpencom

¹⁰⁹ Viz. kapitola 4.2, s. 23.

¹¹⁰ INSIDE ISLAM: *Dialogues & Debates*. [online]. [cit. 2014-03-16]. Dostupné z: <http://insideislam.wisc.edu/2010/11/pilgrims-stand-on-mount-arafat-while-muslims-around-the-world-fast>.

¹¹¹ MECCA, [online]. [cit. 2014-03-16]. Dostupné z: <http://www.mecca.net/Mina-Mount-Arafat-Zamzam-Well-The-Black-Stone.html>.

¹¹² ISLAMIC LANDMARKS, *Arafat*. [online]. [cit. 2014-03-16]. Dostupné z: <http://www.islamiclandmarks.com/saudi/makkah/other/arafat.html>.

¹¹³ CHAJRÍ, F., *Islám*, 2001, s. 70.

poslednú kázeň. „*Pútnici hľadajú k Hore milosrdenstva, z ktorej sa lúčil Muhammad s veriacimi pred smrťou a dookola volajú „Labbajka, Alláhumma, labbajka!“ „Tebe k službám, Bože!“*“¹¹⁴ Niektorí u neho nariekajú, iní si naň vypisujú želania. Pilier je vyrobený z cementu, pričom jeho spodná časť sčernela kvôli neustálemu dotýkaniu. Úkon nemá žiadny presný náboženský význam.¹¹⁵ Často sa tento deň trávi i postením sa. Z teologického uhla pohľadu pôst znásobuje božie odpustenie za hriechy, odčiní hriechy doterajšie aj za nasledujúci rok.

„*A muž povedal: „ Ó Bože, čo si myslíš o pôste v deň na Arafáte?“ On odpovedal: „ To odčiní všetky hriechy za uplynulý rok a aj za ten nasledujúci.“*“¹¹⁶

Planina *Arafát* má i iný a to historický význam. Je spojená s príbehom o Adamovi a Eve. Keď boli vyhnaní z rajskej záhrady, opäť sa stretli práve na tomto mieste. Boli opätovne spojení a dostali milosť od Boha.

Ten, kto vynechá tento najvýznamnejší rituál, ako keby ani *hadždž* nevykonal, pretože sám Muhammad povedal: „*Hadždž je Arafát*.“ Je to prísna islamská tradícia a povinnosť.

Po západe slnka sa pútnici odoberú do údolia *Muzdalifa*, ktoré je vzdialené asi osem kilometrov od *Arafátu*. Leží takmer na polceste do údolia *Miná*. Využívajú k tomu prepravné prostriedky ako autá a autobusy. Tu zase prečkajú noc pod šírím nebom v skromných podmienkach.¹¹⁷

¹¹⁴ VODIČKA, M., Stát se hadždžím, to je také pár dnů dřiny. In: *Cestování iDnes.cz*. [online]. [cit. 2014-03-16]. Dostupné z: <http://cestovani.idnes.cz/stat-se-hadzdzim-to-je-take-par-dnu-driny-fdq-/kolem-sveta.aspx?c=2002M043A11A>.

¹¹⁵ THE NATIONAL: *Pilgrims on Haj begin ascending Mount Arafat*. [online]. [cit. 2014-03-17]. Dostupné z: <http://www.thenational.ae/news/world/middle-east/pilgrims-on-haj-begin-ascending-mount-arafat>.

¹¹⁶ ISLAMIC LANDMARKS, *Arafat*. [online]. [cit. 2014-03-17]. Dostupné z: <http://www.islamiclandmarks.com/saudi/makkah/other/arafat.html>.

¹¹⁷ WHAT IS HAJ: All about Haj and Umrah, *About Muzdalifah*. [online]. [cit. 2014-03-18]. Dostupné z: <http://www.whatishaj.com/hajj-guide/about-muzdalifah>.

5.6 Kameňovanie satana

Tento rituál je tiež v arabčine nazývaný ako „*ramy al - džamarát*“ (hádzanie uhlíkov) alebo „*radžu aš – šejtán*“ (kameňovanie satana). Odohráva hneď nasledujúci deň ráno. Moslimovia absolvujú ešte dva kilometre späť do údolia *Miná*. Po ceste zbierajú kamienky. Na tejto ceste sa prechádza cez údolie nazývané *wádí Mudassir*. Je to prekliate miesto, preto sa ho odporúča prejsť čo najrýchlejšie.¹¹⁸ Viaže sa k tomu legenda. V roku slona, kedy sa prorok Muhammad narodil, vtrhol do Arábie etiópsky kráľ Abraha, aby rozšíril svoje kráľovstvo. V hlavnom meste Jemenu, v Saná´ sa rozhodol postaviť svätyňu podobnú *Ka^cbe*. Vyzval tak ľudí, aby prišli vykonať púť k tejto novej svätyni. Hlavným zámerom bolo presmerovanie obchodu a ziskov z Mekky do Saná´. Keď ľudia z Arábie zistili tento zámer, jeden muž z kmeňa *Qurajšovcov* prišiel k Abrahovej svätyni a vykonal tam potrebu. Kráľa Abraha to urazilo a rozhodol sa zaútočiť na Mekku. Mal potýčku i s Muhammadovým starým otcom Abdul Mutalibom, ktorému zničil stádo tiav. Abdul Mutalib mu povedal, že *Ka^cbu* nikdy nezničí, lebo ju chráni Boh. Keď prechádzal cez *wádí Mudassir* so svojou armádou slonov, bol napadnutý kídľom vtákov, ktorí celú jeho armádu zničili.¹¹⁹

Pútnici nakoniec prichádzajú k dvadsaťšesť metrov dlhým stenám, ktoré predstavujú satana a všetky hriechy a hádžu do najvyššej z nich kamene. V nedávnej minulosti tam stáli tri kamenné stĺpy. Nazývali sa podľa poradia v akom sa kamienky hádžu. *Al – džamarát al - ´úla* (prvé kameňovanie), *al – džamarát al – wusta* (druhé kameňovanie) a *al - džamarát al – aqaba* (tretie kameňovanie).¹²⁰ Kamienky nemôžu byť

¹¹⁸ Tamtiež.

¹¹⁹ MY ISLAM, *Army of elephants*. [online]. [cit. 2014-03-18]. Dostupné z: <http://www.myislaam.com/history/army-elephants/>.

¹²⁰ THE OFFICIAL WEBSITE OF PROFESSOR ANSARIAN, *Ramy al- Jamarat in Mina and its philosophy*. [online]. [cit. 2014-03-18]. Dostupné z: <http://www.erfan.ir/article/article.php?id=7527>.

väčšie ako fazuľa a stĺp či stenu musia zasiahnuť aspoň sedemkrát. Každým zásahom volajú Boha, aby uznal ich *hadždž* za platný.¹²¹

Aj k tomuto rituálu sa viaže príbeh. Keď Adam vykonával boží príkaz vykonať púť v sprievode archanjela Gabriela, objavil sa mu v ceste satan a snažil sa mu v tom zabrániť. Adam do neho trikrát hodil po sedem kameňov a odohnal ho. Takto uvádzajú zdroje *ší'á*.^{122, 123}

Inak sa stretávame s rozprávaním o Abrahámovi, ktorý bol zvädzaný satanom, aby obetoval svojho syna Izáka Bohu. Nejaký vnútorný hlas mu našepkával, aby tak nerobil. Samotného satana zaháňal kameňmi. S týmto súvisí aj posledný obrad púte a to je sviatok *al - 'íd al – adhá* alebo sviatok obetovania.

5.7 Obetný sviatok / Veľký sviatok

Ako som uviedla vyššie, sviatok obetovania je spojený s Abrahámom a jeho synom Izákom. Abrahám bol skúšaný z vernosti a oddanosti k Bohu. Bojoval vnútorne medzi láskou k Bohu a prirodzenou láskou k synovi.¹²⁴ Raz v noci mu Boh povedal, aby vzal Izáka a odviedol ho na horu *Morja*. Abrahám tak urobil. Položil tam Izáka na oltár, aby ho usmrtil a preukázal poslušnosť Bohu. V tom jeden z anjelov zvolal, aby synovi neubližoval. Abrahám sa obzeral za hlasom a videl zatúlaného baránka.

¹²¹ PENN STATE PERSONAL WEB SERVER, *The Hajj*. [online]. [cit. 2014-03-18]. Dostupné z: <http://www.personal.psu.edu/users/r/j/rjr5021/ramy.html>.

¹²² Ší'a – je druhá vetva islamu po sunne. Uznávajú ako prvého chalífu 'Alího, čo je podľa sunny až štvrtý a posledný chalífa.

¹²³ THE OFFICIAL WEBSITE OF PROFESSOR ANSARIAN, *Ramy al- Jamarat in Mina and its philosophy*. [online]. [cit. 2014-03-18]. Dostupné z: <http://www.erfan.ir/article/article.php?id=7527>.

¹²⁴ BENKA, D., *Obetovanie Izáka a jeho výklad*. [online]. [cit. 2014-03-18]. Dostupné z: http://www.google.cz/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=6&ved=0CFMQFjAF&url=http%3A%2F%2Fcdvuk.sk%2Ffiles%2FUTV%2Fprednasky%2520a%2520skripta%2Fbenka_obetovanie_izaka.doc&ei=QJ9BU9ayItCDhQeaolCYCw&usg=AFQjCNFJZb9OkK_IIDrXv7fXSeHLG58B-g&sig2=f4-YY2Ry1qIDyq8R19y9SA&bvm=bv.64125504,d.ZG4.

Tak sa rozhodol ho obetovať Bohu miesto svojho syna. Boh za jeho poslušnosť požehnal všetkým národom.¹²⁵

Tento sviatok je významným dňom nie len pre pútnikov v Mekke, ale pre celý islamský svet. Je to udalosťou roku pre všetkých veriacich a druhý najväčší sviatok. Pútnici prinášajú obeť. Obetujú zvieratá. Zväčša ide o ťavu, kozu alebo ovcu. Mäso sa následne suší, mrazí a moderne spracováva za Mekkou v továrňach a rozdáva chudobným obyvateľom a tiež sa posiela do sveta.¹²⁶ Ide o akýsi druh almužny. Počty porazených zvierat boli vysoké. Keď každý pútnik obetoval jedno zvierat, niekedy množstvo presahovalo i dva milióny zvierat. Dnes sa to veľmi redukuje, aby sa mäso malo kde sušiť a neplytvalo sa ním.

Podľa antropológie je obetovanie druh náboženského násillia a obeťou je celé spoločenstvo, v tomto prípade ide o moslimské spoločenstvo. Aby predišli násilliu medzi sebou, obetujú niečo iné, napríklad zvieratá. Účelom je regenerovať vzájomné väzby v spoločenstve a jeho súlad. Prinášanie obetí má v každej kultúre a náboženstve iný význam a postih. V prípade sviatku *al – adhá* sa dá hovoriť o posvätnnej povinnosti.¹²⁷

Čo sa týka ďalej pútnikov, muži si dajú oholiť vlasy a ženy si ustrihnú len chumáč vlasov. Odložia *ihram*. V tomto stave im je dovolené všetko, okrem sexuálneho styku, lebo sa stále nachádzajú na posvätnnej pôde.¹²⁸ Pútnici sa zdržiavajú ešte pár dní. Ešte raz sa odoberú do údolia *Miná*, kde opäť kameňujú satana. Keď tam stáli ešte stĺpy, tak kamene sa hádzali do všetkých. Potom sa vracajú do Veľkej mešity, kde vykonajú

¹²⁵ WEB JOURNAL, *Obetovanie Izáka*. [online]. [cit. 2014-03-18]. Dostupné z: <http://www.webjournal.sk/clanok/4871/obetovanie-izaka>.

¹²⁶ AL-ABSI, M., *K starším dejinám arabskej kultúry*, 2008, s. 80.

¹²⁷ BOWIE, F., *Antropologie náboženství*, 2008, s. 173.

¹²⁸ SÁŇKA, V., Můj hadždž do Mekky. In: *Cestování iDnes.cz*. [online]. [cit. 2014-03-19]. Dostupné z: <http://cestovani.idnes.cz/muj-hadzdz-do-mekky-0o1-/kolem-sveta.aspx?c=2000M054C01A>.

tawáf na rozlúčku a pomodlia sa. Niektorí z nich pokračujú do Medíny k Prorokovej mešite, ale nie je to podmienkou a nepatrí to k *hadždž*.¹²⁹

Moslimovia, ktorí nie sú v tento deň v Mekke, oslavujú doma. Tiež symbolicky obetujú zvieru. Navštevujú sa navzájom rodiny, chodia do mešity sa modliť. Tiež je zvykom dávať jedlo či peniaze chudobným ľuďom. Deň *al – íd al – adhá* sa stal štátnym sviatkom napríklad v Jordánsku, v Turecku, v Malajzii, v Indonézii i v Spojených arabských emirátoch.¹³⁰

¹²⁹ KOTRBA, Š. Zaostřeno na islám: pouť do Mekky - hadždž. In: *Britské listy*. [online]. [cit. 2014-03-20]. Dostupné z: <http://blisty.cz/art/12814.html>.

¹³⁰ TIME AND DATE, *Eid al-Adha*. [online]. [cit. 2014-03-20]. Dostupné z: <http://www.timeanddate.com/holidays/muslim/eid-al-adha>.

6 Problémy spojené s hadždž a ich riešenie

Saudská Arábia a teda hlavne mesto Mekka každoročne čelí množstvu problémov spojených s púťou. Či už je to počas alebo po nej. Asi najdiskutovanejšou témou je vysoký počet obetí ušliapania. Pri takom množstve ľudí sa nedá mať prehľad o každom jednom pútnikovi. Tieto nehody sa často stávajú pri obchádzaní *Ka'by*, alebo pri hromadnom premiestňovaní sa z miesta na miesto. Saudské ministerstvo púte a celkovo celá vláda krajiny vie o svojej veľkej zodpovednosti a preto hľadá neustále riešenia. Snažia sa redukovať počty pútnikov na obmedzený počet.¹³¹ Pri premiestňovaní pútnikov využívajú autobusy a minibusy, aby sa uvoľnilo miesto pre tých, ktorí sa vyberú peši a aby mali možnosť aj starí a chorí ľudia či imobilní pútnici vykonať púť bez ujmy na zdraví. Čo sa týka týchto ľudí, nie je problém zapožičať vozíčky a barle na mieste. Ale nie všetko je pre nich prispôsobené. Ťažkosti sa vyskytujú v hoteloch, ktoré nie sú všetky vybavené bezbariérovou. Ministerstvo púte Saudskej Arábie upozorňuje na to, že *hadždž* by mal vykonať len fyzicky schopný moslim, ale snažia sa poskytnúť čo najlepší prístup i vozíčkarom. Aj Veľká mešita v Mekke je už moderne vybavená eskalátormi. Imobilní pútnici by ale mali mať so sebou sprievod.¹³²

V obrovskom dave ľudí sa veľmi rýchlo šíria aj epidémie a iné ochorenia. Pútnici dostávajú ochranné rúšky, aby sa im lepšie dýchalo. Nie len z dôvodu nemoci ale tiež z dôvodu zápachu, pretože pútnici sa nesmú voňať ani používať prostriedky proti poteniu.¹³³ I vláda Saudskej Arábie vyzýva pútnikov, aby pred cestou do Mekky podstúpili vyšetrenie a očkovanie. V posledných rokoch sa často jednalo o vysoký počet obetí,

¹³¹ BBC CZECH, *Co je hadždž?*. [online]. [cit. 2014-03-22]. Dostupné z: http://www.bbc.co.uk/czech/worldnews/story/2005/01/050119_hajj_pckg.shtml.

¹³² MINISTRY OF HAJJ KINGDOM OF SAUDI ARABIA, *FAQs – Disability*. [online]. [cit. 2014-03-22]. Dostupné z: <http://www.hajjinformation.com/main/t21.htm>.

¹³³ ISLAMWEB, *Fatwy*. [online]. [cit. 2014-03-22]. Dostupné z: <http://www.islamweb.cz/fatwy/fatwa.php?fatwald=88>.

ktoré podľahli vírusu *MERS (Middle East respiratory syndrome)*, ktorý je podobný vírusu *SARS*.¹³⁴

Ďalším problémom na púti bol obrad kameňovania satana. Hádzanie kameňov si vyžiadalo niekoľko obetí. Ľudia sa snažili trafiť piliere, ale neraz sa im podarilo zasiahnuť niektorého z pútnikov. Dôvodom bolo hádzanie kameňov v dave z jednej pozície.¹³⁵ Tiež v záchvate paniky tam boli ušliapaní ľudia. „12. januára roku 2006 prišlo k panike, v ktorej bolo ušliapaných 345 ľudí a 289 zranených.“¹³⁶ Preto saudská vláda postavila most v údolí *Miná*. Most má slúžiť na plynulý pohyb pútnikov a hádzať kamene až z piatich rôznych úrovní a tak zabrániť tragédiám.¹³⁷

V posledných rokoch sú davy pútnikov sprevádzané políciou a civilnou obranou. Ide o preventívne opatrenia v prípade vzniku demonštrácií či nepokojov v dôsledku občianskej vojny v Sýrii a politických problémov v ostaných arabských a moslimských krajinách. V niektorých oblastiach sledujú priebeh púte kamery a inde zase vrtuľníky.¹³⁸

Nemalý problém predstavuje hlad a dehydratácia. Pútnici málo pijú, dôjde im voda alebo jedlo počas cesty po púšti. To spôsobuje ich zdravotné problémy. Veľa ľudí utrpí infarkty, mŕtvice, sú dehydrovaní a preto neraz musí zasahovať záchranná služba.¹³⁹ Aj s týmto problémom bojuje Saudská Arábia. Preto sa rozhodla postaviť stánky s vodou a občerstvením na cesty medzi jednotlivými stanoviskami. Tiež je

¹³⁴ OČKOVACIE NOVINY, Púť do Mekky prináša epidemické riziko. In: *Očkovacie noviny*. [online]. [cit. 2014-03-22]. Dostupné z: <http://www.ockovacienoviny.sk/put-do-mekky-prinasa-epidemicke-riziko/>.

¹³⁵ TOPKY. SK, *Moslimská púť hadždž v Mekke je zatiaľ bez incidentov*. [online]. [cit. 2014-03-23]. Dostupné z: <http://www.topky.sk/cl/11/1364974/Moslimska-put-hadzdz-v-Mekke-je-zatial-bez-incidentov>.

¹³⁶ ZONCA, M., *Pouť do Mekky*. In: *Český rozhlas*. [online]. [cit. 2014-03-23]. Dostupné z: http://www.rozhlas.cz/nabozenstvi/zpravy/_zprava/307429.

¹³⁷ NOVINY. CZ, *Poutníci u Mekky kamenovali satana*. [online]. [cit. 2014-03-23]. Dostupné z: <http://www.novinky.cz/zahranicni/blizky-a-stredni-vychod/282882-poutnici-u-mekky-kamenovali-satana.html>.

¹³⁸ Tamtiež.

¹³⁹ ČTK, IDNES, *Pouť do Mekky má desiatky obetí*. In: *Zprávy iDnes.cz*. [online]. [cit. 2014-03-23]. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/pout-do-mekky-ma-desitky-obeti-dkx-zahranicni.aspx?c=A030210_091019_zahranicni_jpl.

k dispozícii tím prvej pomoci, ktorí má tisícky členov. V údolí *Miná* a v blízkosti planiny *Arafát* sa nachádzajú štyri nemocnice, ktoré poskytujú zdravotnícku starostlivosť sezónne počas *hadždž*. Pokrokové zdravotníctvo sa však netýka len pútnikov v Mekke, ale celej Saudskej Arábie.¹⁴⁰

Kráľovstvo Saudskej Arábie berie všetky tieto opatrenia vážne. Všeobecne sa považujú za ochrancov svätých miest Mekky a Medíny a preto sa snažia pre návštevníkov robiť maximum v otázke bezpečnosti a starostlivosti aby im návštevu uľahčili a spríjemnili. Na viac nestoja o zlé meno a o problémy v krajine.

¹⁴⁰ THE KING ABDULAZIZ PUBLIC LIBRARY – THE HAJJ, *Health services in Makkah al – Mukarramah*. [online]. [cit. 2014-03-23]. Dostupné z: http://www.kapl-hajj.org/health_services.php.

7 Záver

Prvé púte sa začali formovať spolu s prvými civilizáciami ešte pred nástupom islamu. V oblasti Arábie žili ľudia kočovným spôsobom života. Prežívali vďaka oázam. Vlastnili stáda tiav, ktoré im poslúžili nie len ako dopravný prostriedok, ale tiež ako zdroj mäsa a kože. V tomto čase tu vládol mocný kmeň Qurajšovcov. Z tohto kmeňa z rodu Hášimovcov pochádzal i sám prorok Muhammad. Kmeň Qurajšovcov bol veľmi vplyvný najmä v oblasti obchodovania. Pod ich správu spadala aj Mekka, kde už stála svätyňa *Ka^cba*. Bol to dom božstva *Hubala*, čo bol o qurajšovský boh. Bola to doba polyteizmu, existovalo mnoho božstiev. Ľudia verili, že sídlia v skalách, jaskyniach či v kameňoch a začali ich uctievať ako idoly a modly. Často sa tieto miesta navštevovali a božstvám sa tam skladali dary a obete. Spomínaní kočovníci verili, že mesiac je božstvo a uctievali ho. Bol pre nich blahodarný, svietil im na cestu nočnou púšťou. Naopak sa báli slnka, ktoré všetko spáli. Slnko bolo uctievané usadlíkmi najmä na juhu. Vďaka slnku a dažďom mali úrodu.

Ka^cba bola náboženským centrom, kde sa často konali púte. Udalosť bola sprevádzaná trhmi, zábavnými atrakciami a bola to skvelá príležitosť pre obchodníkov. Qurajšovci z toho čerpali veľké zisky. V dobe formovania islamu v 7. storočí boli Qurajšovci a ľudia obecné veľmi zaujatí voči novému náboženstvu, ktoré uctievalo len jedného Boha a bojovali proti Muhammadovi. Prorok však boje ustál a nastolil najmladšie monoteistické náboženstvo, ktoré postupne prijali obyvatelia Medíny i Mekky a nakoniec i mnohí z kmeňa Qurajšovcov. Symbol polyteizmu svätyňa *Ka^cba* sa stala symbolom islamu a dôležitou súčasťou islamskej púte.

Z islamského pohľadu je *hadždž* povinnosťou každého zdravého a finančne zdatného moslima. Islam znamená podriaďiť sa Bohu a *hadždž* je prejavom podriadenosti a oddanosti. Ide o duchovné

prepojenie s Bohom a očistenie sa od hriechov a božie milosrdenstvo voči veriacim. Skladá sa z mnohých rituálov a úkonov. Väčšina z nich má hlboký teologický základ a pôvod v rozprávaní o Abrahámovi a jeho rodine, či Adamovi a Eve, ktorí sú úzko spätí so všetkými tromi monoteistickými náboženstvami. Pre moslimov je *hadždž* významnou udalosťou v živote a po jeho absolvovaní dostávajú titul *hadždži* / *hadždža*. Titul im prináša spoločenské uznanie a je s nimi zaobchádzané s úctou a rešpektom.

Sociológia a antropológia pozerá na *hadždž* ako na symbol jednoty moslimského sveta, tak ako bola jednotná prvá *umma* založená Muhammadom. Ide o pripomenutie si moslimského spoločenstva a o veľkú udalosť. *Hadždž* je považovaný za výročný rituál, pretože sa každoročne opakuje v rovnaký čas a sú pri ňom vykonávané vždy rovnaké obrady. Rituály síce majú teologické opodstatnenie, ale tiež na niektoré z nich možno pozeráť z antropologického hľadiska. Rituálna očista alebo strihanie vlasov predstavujú odstránenie hriechov z tela, zbavenie sa toho, čo bolo doteraz a prijatie nového stavu. Celkovo púť možno považovať za prechod dvoch rozličných stavov v živote moslima, kedy po vykonaní púte sa z neho stáva očistená osoba a prináša so sebou odpustenie Boha za doterajšie hriechy.

Zoznam použitej literatúry a elektronických zdrojov

Odborná literatúra

1. Al – Absi, M.: *K starším dejinám arabskej kultúry*, Univerzita Konštantína filozofa, Nitra, 2008, ISBN 978-80-8094-321-9.
2. Armstrongová, K.: *Islam*, Slovart, spol. s.r.o., Bratislava, 2002, ISBN 80-7145-683-7.
3. Bowie, F.: *Antropologie náboženství: rituál, mytologie, šamanizmus, poutníctví*, Portál, s.r.o., Praha, 2008, ISBN 978-80-7367-378-9.
4. Dancák, F.: *Náboženský turizmus: Turistika, náboženská turistika, púte – história a súčasnosť*, Vydavateľstvo Michala Vaška, Prešov, 2005, ISBN 80-89007-65-1.
5. Eriksen, T.: *Sociální a kulturní antropologie*, Portál, s.r.o., Praha, 2008, ISBN 978-80-7367-645-6.
6. Firestone, R.: Safá and Marwa, *Encyclopedia of the Quran*, vol. 4, general editor Jane Dammen McAuliffe, Brill NV, Leiden-Boston, 2004, ISBN 90-04-12355-5.
7. Fisherová, J.: *Role vlasů v životě ženy: analýza autobiografických vyprávění*, Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Katedra sociologie, Praha, 2008, vedúci bakalárskej práce Mgr. Martin Hájek, PhD.
8. Hoghová, H.; Muntágová, L.: *Korán*, Knižné centrum, Žilina, 2001, ISBN 80-88723-81-7.
9. Chajrj, F.: *Islám*, Ikar, Bratislava, 2001, ISBN 80-7202-922-3.
10. Kolektív autorov: *Lexikón svetových náboženstiev*, Aktuel, Bratislava, 2006, ISBN 978-80-89153-28-2.
11. Kropáček, L.: *Duchovní cesty islámu*, Vyšehrad, Praha, 2003, ISBN 978-80-7021-925-6.
12. Mendel, M; Muller, Z.: *Svět Arabů*, Svoboda, Praha, 1989, ISBN 80-205-0030-8.

13. Mendel, M.: Pout' ke Ka'bě – duchovnímu středu islámu, *Nový Orient*, 4/1997, šéf redaktor Mgr. Jakub Hrubý, Ph.D., Orientální ústav AV ČR, Praha.
14. Murphy, F.R.: *Úvod do kulturní a sociální antropologie*, 2. vydání, Sociologické nakladatelství SLON, Praha, 2006, ISBN 978-80-86429-25-0.
15. Soukup, V.: *Antropologie: teorie člověka a kultury*, Portál, s.r.o., Praha, 2011, ISBN 978-80-7367-432-8.
16. Tauer, F.: *Svět islámu*, Vyšehrad, Praha, 2006, ISBN 80-7021-828-2.
17. Qari, A.: *Ako sa prorok Muhammad modlil*, ForPress, Nitra, 2011, ISBN 978-80-9707-190-5.
18. Weber, M.: *Sociologie náboženství*, Vyšehrad, Praha, 1998, ISBN 80-7021-240-3.

Elektronické zdroje

1. Al-Islam: *Když se řekne pout' do Mekky...* [online]. Dostupné z: <http://al-islam.cz/pout-do-mekky/kdyz-se-rekne-pout-do-mekky.html>.
2. Al-Mishkeenah [online]. Dostupné z: <http://almiskeenah.com/archives/389>.
3. BBC Czech: *Co je hadždž?* [online]. Dostupné z: http://www.bbc.co.uk/czech/worldnews/story/2005/01/050119_hajj_pckg.shtml.
4. Benka, D.: *Obetovanie Izáka a jeho výklad* [online]. Dostupné z: http://www.google.cz/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=6&ved=0CFMQFjAF&url=http%3A%2F%2Fcdvuk.sk%2Ffiles%2FU-TV%2Fprednasky%2520a%2520skripta%2Fbenka_obetovanie_izaka.doc&ei=QJ9BU9ayltCDhQeaoICYCw&usg=AFQjCNFJZb9OkK_IIDrXv7fXSeHLG58B-g&sig2=f4-YY2Ry1qIDyq8R19y9SA&bvm=bv.64125504,d.ZG4.

5. Bridging cultures bookself muslims journeys [online]. Dostupné z: <http://bridgingcultures.neh.gov/muslimjourneys/items/show/164>.
6. ČTK, iDnes.cz: *Pout' do Mekky má desítky obětí* [online]. Dostupné z:
7. Go Makkah: *Women and hajj*. [online]. Dostupné z: <http://go-makkah.com/english/dossier/articles/299/Women+and+Hajj.html>.
8. Haj tips: *Saj* [online]. Dostupné z: <http://www.hajtips.com/Sae.html>.
9. Islamic landmarks: *Arafat*. [online]. Dostupné z: <http://www.islamiclandmarks.com/saudi/makkah/other/arafat.html>.
10. Inside islam: *Dialogues & Debates*. [online]. Dostupné z: <http://insideislam.wisc.edu/2010/11/pilgrims-stand-on-mount-arafat-while-muslims-around-the-world-fast>.
11. Islamweb: *Anjeli*. [online]. Dostupné z: <http://www.islamweb.sk/stranky/premusli/Temy/anjeli.htm>.
12. Islamweb: *Fatwy*. [online]. Dostupné z: <http://www.islamweb.cz/fatwy/fatwa.php?fatwald=88>.
13. Kotrba, Š.: *Zaostřeno na islám: Pout' do Mekky-hadžď. In: Britské listy*. [online]. Dostupné z: <http://blisty.cz/art/12814.html>.
14. Mecca [online]. Dostupné z: <http://www.mecca.net/Mina-Mount-Arafat-Zamzam-Well-The-Black-Stone.html>.
15. Ministry of hajj kingdom of Saudi Arabia [online]. Dostupné z: <http://www.hajjinformation.com/main/t21.htm>.
16. Mufti says: *What is tawaf and why?* [online]. Dostupné z: <http://www.muftisays.com/forums/62-hajj/6991-what-is-tawaf-and-why.html>.
17. My islam: *Army of elephants* [online]. Dostupné z: <http://www.myislaam.com/history/army-elephants/>.
18. Noviny.cz: *Poutníci u Mekky kamenovali satana* [online]. Dostupné z: <http://www.novinky.cz/zahranicni/blizky-a-stredni-vychod/282882-poutnici-u-mekky-kamenovali-satana.html>.

19. Očkovacie noviny: *Pút' do Mekky prináša epidemické riziko*. [online]. Dostupné z: <http://www.ockovacienoviny.sk/put-do-mekky-prinasa-epidemicke-riziko/>.
20. Penn state personal web server: *The hajj* [online]. Dostupné z: <http://www.personal.psu.edu/users/r/j/rjr5021/ramy.html>.
21. Sáňka, V.: *Můj hadždž do Mekky*. In: *Cestování iDnes.cz*. [online]. Dostupné z: <http://cestovani.idnes.cz/muj-hadzdz-do-mekky-0o1-/kolem-sveta.aspx?c=2000M054C01A>.
22. Saudi geological survey: *Zamzam*. [online]. Dostupné z: <http://www.sgs.org.sa/English/Topics/Pages/Zamzam.aspx>.
23. Vodička, M.: *Stát se hadždžím, to je take pár dnů dřiny*. In: *Cestování iDnes.cz*. [online]. Dostupné z: <http://cestovani.idnes.cz/stat-se-hadzdzim-to-je-take-par-dnu-driny-fdq-/kolem-sveta.aspx?c=2002M043A11A>.
24. The king Abdulaziz library – The hajj: *Health services in Mekkah al-Mukarramah* [online]. Dostupné z: http://www.kapl-hajj.org/health_services.php.
25. The national: *Pilgrims on Haj begin ascending Mount Arafat*. [online]. Dostupné z: <http://www.thenational.ae/news/world/middle-east/pilgrims-on-haj-begin-ascending-mount-arafat>.
26. The official website of professor Ansarian: *Ramy al-Jamarat in Mina and its philosophy* [online]. Dostupné z: <http://www.erfan.ir/article/article.php?id=7527>.
27. Time and date: *Eid al-Adha* [online]. Dostupné z: <http://www.timeanddate.com/holidays/muslim/eid-al-adha>.
28. Tohir Solomons [online]. Dostupné z: <http://www.tohir.co.za/2009/03/06/ever-wondered-how-the-kaaba-looked-inside/>.
29. Topky.sk: *Moslimská pút' hadždž v Mekke je zatiaľ bez incidentov*. [online]. Dostupné z:

<http://www.topky.sk/cl/11/1364974/Moslimska-put-hadzdz-v-Mekke-je-zatial-bez-incidentov>

30. Web journal: *Obetovanie Izáka* [online]. Dostupné z: <http://www.webjournal.sk/clanok/4871/obetovanie-izaka>.
31. What is haj: *All about Haj and Umrah* [online]. Dostupné z: <http://www.whatishaj.com/hajj-guide/about-muzdalifah>.
32. Ziganshin, E. M.: *Mekka, Ka^čba, Zamzam* [online]. Dostupné z: <https://ia601807.us.archive.org/2/items/MakkahKaabaZamzam-IslamicRussianBook-/MakkahKaabaZamzam-IslamicRussianBook-Alhamdulillah-library.blogspot.in.pdf>.
33. Žonca, M.: *Pout' do Mekky*. In: *Český rozhlas In: Zprávy iDnes.cz* [online]. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/pout-do-mekky-ma-desitky-obeti-dkx-/zahranicni.aspx?c=A030210_091019_zahranicni_jpl.
http://www.rozhlas.cz/nabozenstvi/zpravy/_zprava/307429.

8 Resumé

First pilgrimages began to shape together with first civilizations before Islam had been formed. At that time the tribe of *Quraish* was dominant, especially in the area of Arabia. Also prophet Muhammad was based in the mentioned tribe. Makkah where the temple of *Ka'ba* was already built also belonged to the tribe of *Quraish*. *Ka'ba* held the function of religion centre which was common place of pilgrimages at that time. The events of pilgrimages were often accompanied by varied markets, entertaining shows, at the same time it was also brilliant chance to make a profitable business act. The tribe of *Quraish* and people in general were extremely engaged against the new religion, they even had fought against Muhammad. However he had won and introduced new religion called Islam. *Ka'ba* had become spiritual centre of Islam.

From the Islamic point of view *Hajj* is the duty of each healthy and financially secure Muslim individual. Islam means become subordinate to God, while *Hajj* is an expression of devotion and subordination. In fact it is spiritual connection with God and purification of sins. The religion contains a lot of rituals and acts. Majority of them have deep theological base and origin in the tale of Abraham and his family or Adam and Eve. For Muslims the *Hajj* is an important occasion in their lives, because after its completing they get the degree of '*Hajj*'.

Sociology and anthropology looks at the *Hajj* as a symbol of unity of the Muslim world, the same as was the first united *Umma* established by Muhammad. It is a reminder of a Muslim society and identity. Rituals have a theological foundation, however they can be also viewed from an anthropological perspective. Ritual purification or act of cutting hair represent the removal of sins from the body, getting rid of what has been up to now and acceptance of the new condition. After performing the pilgrimage, Muslim becomes a new person cleansed from sin.

9 Prílohy

1. Ka^ċba na nádvorí Veľkej mešity v Mekke

<https://www.islamicity.com/Culture/Mosques/makkah/kaaba1.htm>.

[2014-3-27]

2. Ka^ċba

<https://www.islamicity.com/Culture/Mosques/makkah/kaaba10.htm>.
[2014-3-27]

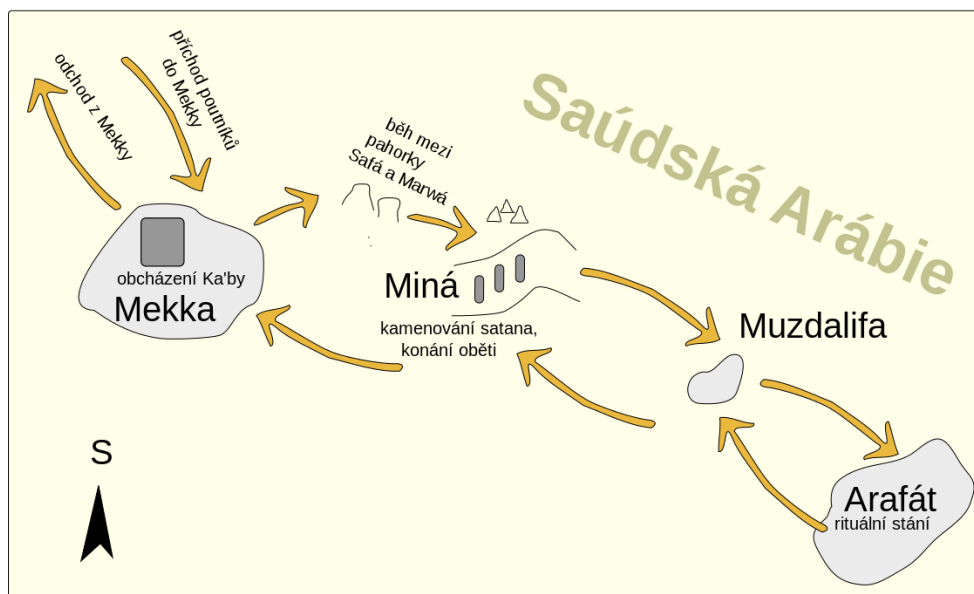
3. *Státie na Hore Milosti (Arafát)*

<http://english.ahram.org.eg/UI/Front/MultimediaInner.aspx?NewsContentID=83997&newsportalname=Multimedia>. [2014-3-30]

4. *Kameňovanie satana v údolí Miná*

http://zpravy.idnes.cz/foto.aspx?r=zahranicni&c=A091129_120126_zahranicni_ipl. [2014-3-30]

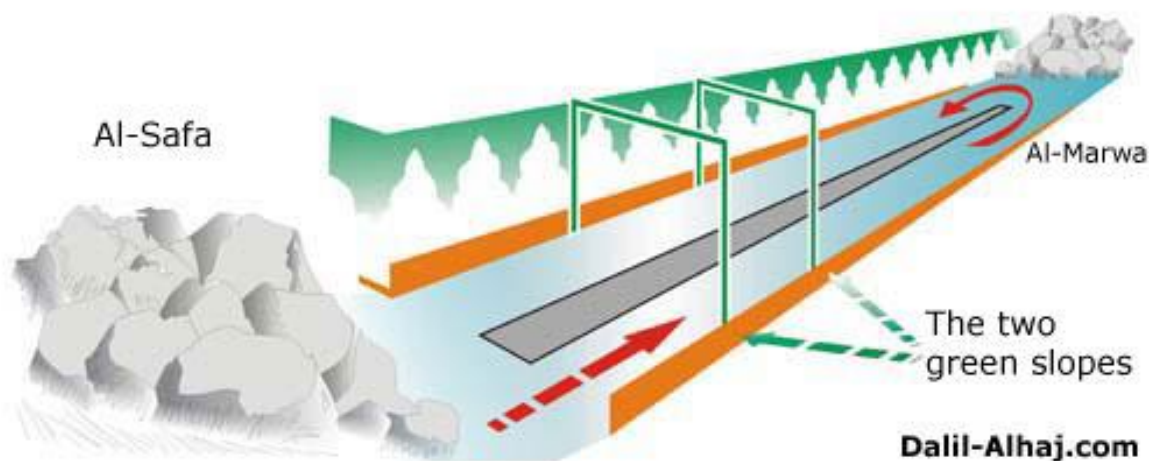
5. *Mapka trasy púte*

<http://cs.wikipedia.org/wiki/Muzdalifa>. [2014-4-7]

6. *Strihanie vlasov na znak ukončenia púte*

<http://www.timesofmalta.com/articles/view/20060111/local/pilgrims-start-devil-stoning-rite-at-climax-of-haj.66789>. [2014-4-7]

7. Pahorky Safá a Marwa

http://www.dalil-alhaj.com/en/alsai_mf.htm. [2014-4-10]

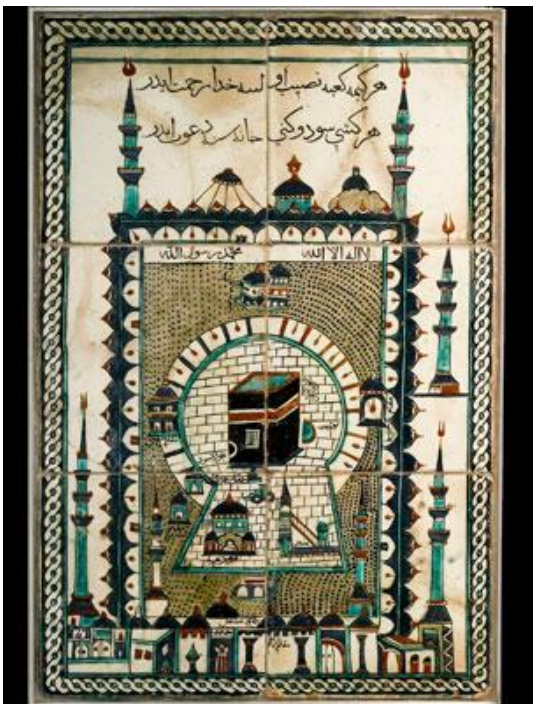
8. Modlenie sa u pahorku

http://www.tripadvisor.co.uk/LocationPhotoDirectLink-g293993-d4559047-i78930790-Safa_to_Marwa-Mecca_Makkah_Province.html. [2014-4-10]

9. *Mesto Mekka*

<http://www.kleinezeitung.at/allgemein/bauenwohnen/2430178/groesster-uhrturm-welt-steht-mekka-vor-einweihung.story>. [2014-4-20]

10. *Ručne maľované dlaždice s Ka'bou*

http://www.britishmuseum.org/whats_on/past_exhibitions/2012/hajj/objects.aspx. [2014-4-20]